

PROVINCIE UTRECHT

Herindelingsontwerp Vijfheerenlanden

*tot samenvoeging van de
gemeenten Leerdam,
Vianen en Zederik*

Introductie herindeling Vijfheerenlanden

Vanaf 1 januari 2019 willen de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik samen verder gaan als één nieuwe gemeente, onder de naam Vijfheerenlanden. Hiermee kiezen de gemeenten voor een gezamenlijke toekomst die meer kansen biedt dan voor ieder afzonderlijk. De nieuwe gemeente heeft straks ruim 50.000 inwoners, veertien woonkernen en beslaat ruim 150 km². Vanuit het besef dat het bestuur van de gemeente duurzaam ten dienste wil staan aan haar samenleving, wordt gekozen voor het bouwen van een sterke en toekomstbestendige gemeente Vijfheerenlanden samen met en voor haar inwoners en ondernemers. Voor dat het zover is, moet een herindelingsprocedure worden doorlopen.

Het herindelingsontwerp

Voor u ligt het herindelingsontwerp voor de samenvoeging van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik.

Voor een herindeling van gemeenten is een wet nodig. Het herindelingsontwerp vormt de basis voor het latere wetsvoorstel dat het ministerie van BZK gaat opstellen. Een wijziging van de provinciegrens is voor deze herindeling ook noodzakelijk, omdat Leerdam en Zederik in de provincie Zuid-Holland liggen en Vianen in de provincie Utrecht. Een bestuurlijke meerderheid van de gemeenten (Leerdam en Vianen voorkeur Utrecht, Zederik voorkeur Zuid-Holland) heeft een voorkeur voor de provincie Utrecht, omdat zij vinden dat de dynamische en innovatieve Utrechtse regio de beste mogelijkheden biedt voor het realiseren van hun bestuurlijke en economische ambities. Een besluit tot herindeling is immers geen besluit voor de komende paar jaar, maar een besluit dat recht doet aan de belangen van de inwoners en bedrijven ook voor een langere termijn (15 à 20 jaar).

Vanwege de wijziging van de provinciegrens zijn Gedeputeerde Staten - en niet de herindelende gemeenten - verantwoordelijk voor de herindelingsprocedure, het opstellen van een herindelingsontwerp en in een later stadium een herindelingsadvies. De provincie Utrecht heeft bij de totstandkoming van het herindelingsontwerp nauw samengewerkt met de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik. In dit herindelingsontwerp wordt de samenvoeging van deze

drie gemeenten onderbouwd. Ook worden het toekomstperspectief en de ambities voor de nieuw te vormen gemeente Vijfheerenlanden toegelicht. Gelet op de bovengenoemde noodzakelijke provinciale grenswijziging, wordt ook de vestigingsprovincie voor de nieuwe gemeente onderbouwd.

Lange traditie

De herindeling van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik bouwt voort op een lange traditie. Ooit is in het gebied begonnen met het oprichten van het hoogheemraadschap Vijfheerenlanden in 1274 door de heren van Arkel, Vianen, Hagestein, Everdingen en Van der Leede om wateroverlast tegen te gaan. Belangrijke grenswijzigingen vonden plaats in 1820 toen Everdingen en Zijderveld van Gelderland bij Holland werden gevoegd. Toen ging ook Hagestein, destijds Utrechts, naar Holland.

Op 1 januari 1986 zijn de twaalf gemeenten in de Vijfheerenlanden samengevoegd tot drie gemeenten: Vianen, Leerdam en Zederik. In 2002 werd Vianen bij de provincie Utrecht gevoegd. Op 10 november 2015 hebben deze drie gemeenten eensluidend het besluit genomen om samen de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden te vormen. De gemeenten zijn tot de conclusie gekomen dat er dermate veel raakvlakken en gemeenschappelijke opgaven zijn dat gezamenlijk verder gaan beter is dan afzonderlijk voortbestaan.

Vijfheerenlanden: Meer dan de som der delen

De drie gemeenten zijn ervan overtuigd dat met de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden een toekomstbestendige gemeente wordt gevormd, die haar taken beter kan uitvoeren, die nieuwe opgaven kan oppakken en die meerwaarde biedt voor haar inwoners, bedrijven en grondgebied. De gemeenten zien de wereld om zich heen veranderen en willen in staat blijven om hun ambities en opgaven waar te maken. Daar hebben de gemeenten onderzoek naar laten doen en hebben ze ook nadrukkelijk over nagedacht. Vanzelfsprekend zijn ook in dit proces de inwoners, het bedrijfsleven en de maatschappelijke organisaties regelmatig geïnformeerd en bevraagd.

Door de voorgestelde samenvoeging ontstaat een nieuwe gemeente met een robuuste en kwalitatief hoogwaardige organisatie met financiële slagkracht die in staat is in te spelen op maatschappelijke vraagstukken en de uitvoering van haar taken. De kracht van de samenleving staat centraal. De gemeente faciliteert en benut initiatieven vanuit de samenleving. De nieuwe gemeente maakt keuzes op basis van de inhoud van de opgaven, bijvoorbeeld als het gaat om samenwerking.

De gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik hebben op historisch, maatschappelijk en ruimtelijk vlak veel met elkaar gemeen en vormen een logisch geheel. Door samenvoeging kan er samenhangend beleid gericht, op gedeelde maatschappelijke, ruimtelijke en sociale uitdagingen, gevoerd worden. De opgaven waarmee de gemeenten zich geconfronteerd zien, hebben veelal een regionaal karakter. Deze opgaven kunnen vanuit gezamenlijkheid sterker tegemoet getreden worden. Voorbeelden hiervan zijn terreinen als economische ontwikkeling, het voorzieningenniveau, de huizenmarkt en het sociaal domein.

De nieuwe gemeente kenmerkt zich door de strategische ligging, de mooie cultuurhistorische omgeving, betrokken gemeenschappen en een rijk verenigingsleven. Door de vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden worden deze kernkwaliteiten versterkt en biedt inwoners en ondernemers een sterke basis voor het ontplooiën van activiteiten en initiatieven. Daarvoor wordt ingezet op wonen, duurzaamheid, zorg, economie en recreatie & toerisme.

Provincie Utrecht het meest kansrijk

Uitgangspunt voor de provincie Utrecht bij de keuze voor een vestigingsprovincie is dat zij de voorkeur volgt van de meerderheid van de gemeenten, overeenkomstig de opvatting van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), dat herindelingen zoveel mogelijk 'van onderop' tot stand komen en in lijn zijn met de democratische beginselen. De nieuwe gemeente zet in op de toekomst en zoekt een omgeving waar de meeste kansen liggen. Voor Vijfheerenlanden is belangrijk haar streven naar een meer invloedrijke bestuurlijke positie en economische groei gericht op innovatie. Die belangen zijn het beste geborgd in de provincie Utrecht die qua bestuursstijl, sturingsfilosofie en platform de meeste ruimte biedt, en beschikt over een op innovatie gerichte ("nieuwe") economie met een groei boven het Nederlands gemiddelde. Daarnaast is ook de lastendruk van de provincie Utrecht lager.

Er is ook gekeken naar de wettelijke en vrijwillige samenwerkingsverbanden waar de verandering van de provinciegrens mogelijk invloed op heeft. De wettelijke samenwerkingsverbanden betreffen de veiligheidsregio's, gezondheidsdiensten en omgevingsdiensten. De gemeenten maken in de provincies Utrecht en Zuid-Holland deel uit van meerdere vrijwillige samenwerkingsverbanden, op verschillende beleidsdomeinen met verschillende geografische oriëntaties. Met elan en overtuiging wordt door de gemeenten de samenwerking in de regio's gezocht. De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden kiest in deze context bewust voor grensontkennend samenwerken: samenwerken op basis van gedeelde belangen en een gedeeld toekomstperspectief.

Er is voor de veiligheidsregio's, gezondheidsdiensten en omgevingsdiensten geconstateerd dat de kwaliteit van dienstverlening en taakuitoefening niet in het geding is. Wel zijn er organisatorische, operationele en financiële consequenties. Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat het in deze fase van het proces (bestuurlijk) complex is om een realistisch kwantitatief beeld te krijgen van de gevolgen van de ontvlechtingen. Dit heeft onder meer te maken met verschillende en nog te herziene bekostigingssystematieken van de organisaties. Het is voor alle betrokken partijen van belang om tijdig en zorgvuldig om te gaan met de gevolgen van de provinciegrenswijziging. Dit vraagt dan ook om een procesmatige aanpak. De provincie Utrecht wil hier haar verantwoordelijkheid in nemen.

Het waterschap Rivierenland, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en de Raad voor de Rechtspraak zijn schriftelijk bevraagd over de eventuele gevolgen van een provinciegrenswijziging voor hun organisatie.

De waterveiligheid blijft gewaarborgd in de nieuwe situatie. Ook zijn er geen problemen op het gebied van de veiligheid of anderszins bij een grenswijziging. De betrokken organisaties kunnen tijdig voor de beoogde fusiedatum starten met het opstellen van een actie- en uitvoeringsplan om de benodigde organisatiewijziging voor te bereiden

ten van Utrecht vastgesteld en aan de minister van BZK gezonden. Vervolgens start de procedure om de herindeling wettelijk te regelen. Dit hele proces duurt circa twee jaar. De beoogde fusiedatum is 1 januari 2019.

Conclusies

Het herindelingsverzoek van Leerdam, Vianen en Zederik is getoetst aan het Beleidskader gemeentelijke herindeling van het ministerie van BZK. In dit Beleidskader gaat het om de criteria: draagvlak, interne samenhang en dorps- en kernenbeleid, bestuurskracht, duurzaamheid, en evenwichtige regionale verhoudingen. De provinciale toets laat zien dat de voorgestelde herindeling voldoet aan deze criteria.

De gewenste provinciegrenswijziging voor de nieuwe gemeente is onderzocht op wat de eventuele gevolgen zijn voor de betrokken samenwerkingsverbanden. De provincie constateert dat er geen zwaarwegende overwegingen zijn die de provinciekeuze voor Utrecht beletten.

Zienswijzen

Dit herindelingsontwerp is op 29 november 2016 door het college van GS vastgesteld en wordt vanaf 2 december 2016 gedurende acht weken door de colleges van B en W van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik ter inzage gelegd. Tijdens deze acht weken kan iedereen zijn of haar zienswijze op dit herindelingsontwerp aan het college van GS van Utrecht kenbaar maken. De gemeenteraden van de drie betrokken gemeenten en PS van Zuid-Holland hebben uiterlijk drie maanden na ontvangst van het herindelingsontwerp de tijd om hun zienswijze aan het college van GS van Utrecht kenbaar te maken. De provincie Utrecht beantwoordt de ontvangen reacties en weegt deze mee bij het op- en vaststellen van het herindelingsadvies. Dit advies wordt door Provinciale Sta-

The background of the slide is a photograph of a serene landscape. In the foreground, a dark wooden boat is moored at a simple wooden dock. To the right of the dock, there is a dense stand of tall, dry reeds. The water is calm, reflecting the sky and the surrounding vegetation. In the background, a line of trees marks the far shore under a clear, light blue sky. A semi-transparent blue hexagonal pattern is overlaid on the entire image. A white rectangular box with a red vertical bar on its left side is positioned in the upper right quadrant, containing the title text.

Inhoudsopgave

0.	Introductie	I - IV		
1.	Inleiding	8	6.	Provinciale grenswijziging
1.1	Aanleiding	8	6.1	Inleiding
1.2	Doel en totstandkoming	8	6.2	Onderbouwing
1.3	Uitgangspunten	9	6.2.1	Lokaal perspectief
1.4	Leeswijzer	9	6.2.2	Regionaal perspectief
			6.2.3	Provinciaal perspectief
2.	Situatiebeschrijving Leerdam, Vianen en Zederik	10	6.3	Gevolgen provinciale grenswijziging
2.1	Gemeente Leerdam	10	6.3.1	Veiligheidsregio's Utrecht en Zuid-Holland Zuid
2.2	Gemeente Vianen	11	6.3.2	GGD Regio Utrecht en Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid
2.3	Gemeente Zederik	12	6.3.3	Omgevingsdiensten Zuid-Holland Zuid en Utrecht
2.4	Voorgeschiedenis	14	6.3.4	Nationale Politie, Openbaar Ministerie en Raad voor de Rechtspraak
3.	Onderbouwing en context van de herindeling	16	6.3.5	Waterschap Rivierenland
3.1	Landelijke en provinciale ontwikkelingen	16	6.3.6	Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland
3.2	Regionale ontwikkelingen	17	6.3.7	Vrijwillige samenwerkingsverbanden sociaal domein
3.3	Motieven en onderbouwing voor de samenvoeging	17	6.3.8	Overige vrijwillige samenwerkingsverbanden
3.4	Geografische uitwerking van de samenvoeging	18	6.3.9	Leerdam, Vianen en Zederik
3.5	Historische karakteristiek van De Vijfheerenlanden	20	6.4	Conclusies
4.	De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden	22	6.4.1	Ontwikkelingsperspectief gemeenten
4.1	Visie en ambities voor de nieuwe gemeente	22	6.4.2	Samenwerkingsverbanden
4.1.1	Vijfheerenlanden is ...	22	6.4.3	Provincie Zuid-Holland
4.1.2	Vijfheerenlanden gaat voor ...	23	6.4.4	Vervolgproces
4.1.3	Vijfheerenlanden staat voor ...	24	6.4.5	Tot slot
4.1.4	Stand van zaken voorbereiding	24	7.	Vervolgstappen
4.2	Aandachtspunten	25	7.1	Ter inzage legging en herindelingsadvies
4.3	Personele aspecten	25	7.2	Vervolgproces
4.4	Financiële aspecten	26		
4.4.1	Financiële gevolgen van de herindeling	26	Bijlagen	49
4.4.2	Herindelingsbijdrage	27	I.	Kaarten van de nieuwe gemeente- en provinciegrenzen
4.4.3	Financieel toezicht	27	II.	Logboek maatschappelijk draagvlak
5.	Toetsing van de herindeling	30	III.	Gemeenschappelijke regelingen
5.1	Criteria ministerie van BZK	30		
5.1.1	Draagvlak	30		
5.1.2	Interne samenhang, dorps- en kernenbeleid	32		
5.1.3	Bestuurskracht en duurzaamheid	32		
5.1.4	Evenwichtige regionale verhoudingen	32		
5.2	Provinciale criteria	33		
5.3	Conclusie van de toetsing	33		

1. Inleiding

Voor u ligt het herindelingsontwerp waarin het voorstel om de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik per 1 januari 2019 samen te voegen tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden wordt toegelicht en onderbouwd.

1.1 Aanleiding

Op 10 november 2015 hebben de raden van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik eensluidend het principebesluit genomen om samen de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden te vormen. Met dit besluit hebben de colleges van burgemeester en wethouders (B en W) de opdracht gekregen om de samenvoeging voor te bereiden. Het initiatief tot herindeling komt daarmee 'van onderop' doordat de gemeenten zelf tot de conclusie zijn gekomen dat er dermate veel raakvlakken en gezamenlijke opgaven zijn, dat gezamenlijk verdergaan beter is dan afzonderlijk voortbestaan. Dit is terug te zien in de voortvarendheid en energie waarmee de drie gemeenten stappen zetten in de verdere voorbereiding op de samenvoeging.

De herindeling tot Vijfheerenlanden overschrijdt een provinciegrens, want de huidige gemeenten Leerdam en Zederik liggen in de provincie Zuid-Holland en de gemeente Vianen ligt in de provincie Utrecht. Hierdoor dient er een keuze gemaakt te worden voor de provincie waar de nieuwe gemeente onderdeel van wordt. De drie colleges van B en W en de gemeenteraden zijn niet eenduidig tot een keuze voor de vestigingsprovincie gekomen. De drie colleges van B en W en de raden van Leerdam en Vianen kozen voor Utrecht. De raad van Zederik koos voor Zuid-Holland. De Wet algemene regels herindeling (Wet arhi) schrijft in artikel 15 voor dat bij een provinciegrensoverschrijdende herindeling de betrokken provincies ofwel één van beide provincies de herindelingsprocedure moeten/ moet starten. Daarom hebben de drie colleges van B en W per brief van 8 december 2015 een verzoek bij beide provincies ingediend om een provinciale procedure te starten. Daarop en daarvoor stelden Provinciale Staten van Utrecht en Zuid-Holland een Interpro-

vinciale Commissie (IPC) Vijfheerenlanden in voor de fase van open overleg (artikel 16, Wet arhi), met als opdracht het opstellen van het herindelingsontwerp en het herindelingsadvies.

Waar de provincies verantwoordelijk waren voor het wettelijke traject, zijn de drie gemeentebesturen voortvarend doorgegaan met de voorbereidingen op de samenvoeging, koersend op de herindelingsdatum 1 januari 2018, en hebben daarin al belangrijke stappen gezet. Hiervoor hebben zij onder meer een plan van aanpak opgesteld, raadskredieten aangevraagd en een projectorganisatie voor de uitvoering ingericht. Dit wordt nadrukkelijk gedaan onder de noemer van Vijfheerenlanden, met bijbehorend beeldmerk.

Na een periode van overleg en onderzoek bereikte de IPC geen overeenstemming over de provinciekeuze, waardoor de opdracht voor het opstellen van een herindelingsontwerp (en herindelingsadvies) niet kon worden uitgevoerd. Daarop werd door beide provincies aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gevraagd om, op basis van pleitnota's en andere relevante informatie vanuit beide provincies, te bepalen wie het herindelingsproces zou voortzetten: de minister zelf of het college van Gedeputeerde Staten (GS) van een van beide provincies. Op 9 september 2016 gaf de minister uitsluitel: de provincie Utrecht is aangewezen om het herindelingsontwerp op te stellen. De minister heeft daarbij, in lijn met het uitgangspunt van het Beleidskader dat herindelingen zoveel mogelijk van onderop tot stand komen en, in lijn met democratische beginselen, het standpunt van de meerderheid van de betrokken gemeenten gevolgd. De drie colleges van B en W en twee van de drie raden hebben immers hun voorkeur uitgesproken voor de provincie Utrecht. Daarom heeft het college van GS van de provincie Utrecht, in samenspraak met de drie gemeenten, voorliggend herindelingsontwerp opgesteld en vervolgens op 29 november 2016 vastgesteld. Meer over de voorgeschiedenis van deze herindeling kunt u lezen in paragraaf 2.4.

1.2 Doel en totstandkoming

Voor samenvoeging van gemeenten (gemeentelijke herindeling) bestaat een wettelijk kader in de vorm van de Wet arhi. Deze wet schrijft voor dat een herindeling bij wet geregeld wordt en dus door de Tweede Kamer en de Eerste Kamer moet worden aangenomen. Bij een provinciegrensoverschrijdende herindeling schrijft

de Wet arhi voor dat een of meerdere van de betrokken provincies (colleges van GS) het voorstel tot samenvoeging toelichten en onderbouwen in een herindelingsontwerp. Naast het wettelijke voorschrift dient het herindelingsontwerp ook andere doelen. Het stelt de gemeentebesturen in staat de voorbereidingen op de samenvoeging verder uit te werken en de contouren van de nieuwe gemeente te schetsen. Daarnaast is het herindelingsontwerp een informatiebron over de beoogde herindeling voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties uit de drie gemeenten, waarop zij na vaststelling ervan een zienswijze kunnen indienen. Dit herindelingsontwerp is een document dat is vastgesteld door het college van GS van de provincie Utrecht, dat na vaststelling ter inzage wordt gelegd. De stappen die na vaststelling van het herindelingsontwerp plaatsvinden zijn uitgewerkt in hoofdstuk 7.

1.3 Uitgangspunten

Voor de voorgestelde herindeling gelden de volgende uitgangspunten:

- de herindeling is geen doel op zich. Het is een middel om een toekomstbestendige gemeente te vormen die haar taken beter kan uitvoeren, die nieuwe opgaven kan oppakken en die meerwaarde biedt voor haar inwoners en grondgebied
- de gemeenten gaan ongedeeld over. De buitengrenzen van de huidige gemeenten vormen de buitengrens van de nieuwe gemeente
- de nieuwe gemeente wordt per 1 januari 2019 gevormd
- de naam van de nieuwe gemeente is Vijfheerenlanden.

1.4 Leeswijzer

Dit herindelingsontwerp is opgebouwd uit de volgende hoofdstukken

- hoofdstuk 2 beschrijft de huidige gemeenten en hun sociaal-maatschappelijke, ruimtelijke, economische, organisatorische en financiële kenmerken
- hoofdstuk 3 beschrijft de voorgeschiedenis en geeft de onderbouwing van de voorgestelde samenvoeging
- hoofdstuk 4 schetst het toekomstperspectief van de nieuwe gemeente
- hoofdstuk 5 bevat de toetsing van de herindeling aan de criteria

van het ministerie van BZK

- hoofdstuk 6 beschrijft de onderbouwing voor de provinciekeuze en de gevolgen van de wijziging van provinciegrenzen
- hoofdstuk 7 schetst de vervolgstappen na dit herindelingsontwerp.

Ter ondersteuning zijn de volgende bijlagen bij dit herindelingsontwerp gevoegd:

- I. kaarten van de nieuwe gemeente- en provinciegrenzen
- II. logboek maatschappelijk draagvlak
- III. overzicht samenwerkingsverbanden.

Naast deze bijlagen is het Bijlageboek Herindelingsontwerp Vijfheerenlanden opgesteld waarin alle overige relevante documenten opgenomen zijn. Hierin zijn documenten over het gevolgde proces, over het open overleg, onderzoeken en over de positionering van de gemeente Vijfheerenlanden opgenomen.

2. Situatiebeschrijving Leerdam, Vianen en Zederik

Dit hoofdstuk beschrijft de belangrijkste

kenmerken van de gemeenten Leerdam,

Vianen en Zederik

Tabel 2.1 – Kerncijfers gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik ¹

Gemeente	Inwoners	Oppervlakte in km's	Raadszetels	Personeel in FTE	Aantal banen
Leerdam	20.837	34,42	19	124	7.450
Vianen	19.513	42,39	17	155	11.460
Zederik	13.758	76,50	15	75	4.440

Tabel 2.2 - Begrotingsomvang per gemeente (lasten, x € 1.000)

Gemeente	2017	2018	2019
Leerdam	57.318	59.957	57.961
Vianen	44.187	44.186	44.184
Zederik	26.022	25.949	26.021

2.1 Gemeente Leerdam

De gemeente Leerdam, met daarin de stad Leerdam, kent een lange geschiedenis. In de 12e eeuw wordt voor het eerst gesproken over 'Ter Leede', waaruit de stad Leerdam voortgekomen is. In 1986 is de gemeente in de huidige vorm ontstaan toen de kernen Kedichem, Schoonrewoerd, Leerdam en Oosterwijk tot één gemeente gevoegd werden. Leerdam is de grootste plaats in de gemeente, met circa 18.000 van de ruim 20.000 inwoners. Buiten de overige drie kernen is er nog een klein buitengebied in de gemeente.

Ruimtelijke kenmerken

De gemeente Leerdam is ruim 34 km² groot en bevindt zich in de oostelijke punt van de provincie Zuid-Holland. Ten noorden ligt de

provincie Utrecht, ten oosten de provincie Gelderland. De rivier de Linge vormt een groot deel van de zuidelijke gemeentegrens. Vanaf de rivier is er in de gemeente relatief veel landbouwgrond met de stad Leerdam als centrum. De aanwezigheid van veel groen en water maakt Leerdam een aantrekkelijke gemeente. Leerdam ligt tussen twee nationale landschappen, het Groene Hart en de Nieuwe Hollandse Waterlinie. De stad Leerdam heeft een deels monumentaal centrum met onder andere een oude stadsmuur. In Leerdam-Broekgraaf wordt een fors aantal woningen gebouwd; daarnaast worden ook in de stad zelf woningbouwprojecten ontwikkeld.

Economische kenmerken

Economisch gezien zijn de traditionele producten uit Leerdam

¹ Alle cijfers per 1 april 2016, m.u.v. Personeel: 1 oktober 2016. Begroting, Raadszetels, Personeel: gemeentelijke cijfers. Inwoners, Oppervlakte: CBS. Aantal banen: LISA. De Wet veiligheidsregio's en de Wet Publieke gezondheid houden met elkaar verband en dat betekent dat de GGD-grens congruent is met de grens van de veiligheidsregio. Deze schets is onder meer gebaseerd op uitkomsten van de 'open overleggen' van de IPC Vijfheerenlanden en GS van Utrecht en de genoemde schriftelijke reacties (zie bijlage III).

(zuivel, glas, voeding) nog steeds erg belangrijk. Met name de glas-traditie is van belang met diverse glasfabrieken, een glasmuseum, een glasblazerij en diverse galerieën wat veel toerisme met zich mee brengt. De stad Leerdam kenmerkt zich economisch door een sterke regiofunctie, onder andere met de binnenstad als winkelstad voor de regio. Daarnaast zijn de A27, de A2 en de A15 drie belangrijke snelwegen die zorgen voor een economische impuls. De bereikbaarheid van de stad blijft echter een uitdaging. Er is momenteel weinig mogelijkheid voor uitbreiding van bedrijventerreinen. Voor de landbouw is er alleen groeiruimte voor grondgebonden landbouw. Van de inwoners werkt circa 60% buiten de eigen gemeente, vooral in Gorinchem, Vianen en Geldermalsen. Van de bijna 7.500 banen in Leerdam bevindt een groot deel zich in de collectieve dienstverlening. Daarnaast zijn de sectoren industrie, handel en zakelijke dienstverlening elk goed voor ongeveer 20% van de banen.

Sociaal-maatschappelijke kenmerken

De gemeente Leerdam heeft per januari 2016 20.837 inwoners (CBS). Dit inwonertal is de laatste jaren stabiel, met een lichte groei in 2015. De verwachting is dat het inwonertal de komende jaren verder stijgt. Leerdam kent van de drie gemeenten de grootste grijze druk. De verwachting is dat het aantal huishoudens de komende jaren toeneemt.

Een groot deel van de inwoners van de gemeente heeft een relatief sterke binding met kerken, dat zich ook uit in de gemeenteraad met drie sterk vertegenwoordigde confessionele partijen (samen 8/19 zetels). Politiek gezien is de lokale partij Leerdam2000 het grootst met 6 van de 19 zetels.

In de gemeente bevindt zich een aantal voorzieningen, zoals een polikliniek, een bibliotheek, diverse musea en veel sportverenigingen. Er zijn twaalf basisscholen en één middelbare school in de gemeente.

Financiële aspecten

De gemeente kent een structureel sluitende begroting, die in 2015 € 56,5 miljoen bedroeg. € 2,5 miljoen hiervan is een subsidiebudget, waarin sportsubsidies niet zijn meegenomen. Het eigen vermogen van de gemeente is in de afgelopen jaren gestegen naar ruim € 15 miljoen. Wel heeft de gemeente een hogere netto schuld per inwoner dan de gemeenten Zederik en Vianen als gevolg van de voorfinanciering van de grondexploitatie Broekgraaf. De gemeente heeft dan ook relatief veel met vreemd vermogen gefinancierd,

wat zich vertaalt in hogere netto rentekosten. De lokale lasten, zoals de OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing bevinden zich boven de landelijke gemiddelden. Voor 2017 zijn de tarieven voor de lokale lasten niet verhoogd; de afvalstoffenheffing daalt zelfs met € 9 per aansluiting.

Kenmerken bestuur en organisatie

De gemeente Leerdam werkt met specifieke wijk- en dorpsraden om lokaal initiatief te stimuleren. Het doel hiervan is de sociale cohesie te versterken, maatschappelijke participatie te bevorderen en ontplooiing mogelijk te maken. Betrokkenheid op de eigen woonomgeving kan hiermee concreet worden in initiatieven en activiteiten. De ambtelijke organisatie bestaat uit 124 fte's, dat wil zeggen 1 fte per 168 inwoners. De organisatie bestaat uit vier afdelingen, waarbinnen verschillende clusters bestaan.

Opvallend is dat de gemeente niet met een collegeprogramma werkt, zoals in de meeste gemeenten gebruikelijk is, maar met een raadsprogramma. In 2014 heeft de nieuwe gemeenteraad een raadsbreed gedragen raadsprogramma opgesteld met de titel Verbindend, dienstbaar en ondernemend. In dit programma zijn hoofdlijnen vastgesteld waaraan alle partijen bijdragen hebben geleverd. Vervolgens heeft het college, bestaande uit CDA, SGP, Leerdam2000 en PvdA, het in een praktisch uitvoeringsplan vertaald, waarin aan een aantal programma's gewerkt wordt. Op vijf (met name ondersteunende) beleidsvelden werkt Leerdam samen met Giessenlanden en Zederik.

2.2 Gemeente Vianen

De gemeente Vianen is in 1986 opgericht, na een herindeling waarbij Everdingen en Hagestein aan Vianen zijn toegevoegd. In 2002 is de provinciegrens voor de gemeente Vianen verplaatst: waar Vianen voorheen in Zuid-Holland lag, ligt het sinds 2002 in Utrecht. Deze wijziging vond plaats omdat de gemeente praktisch in alles op de provincie Utrecht gericht was en is. De gemeente Vianen is qua inwoners kleiner dan de omliggende gemeenten Nieuwegein, Houten en Culemborg. Lopik en Zederik hebben nog minder inwoners; Leerdam net iets meer.

Ruimtelijke kenmerken

De gemeente Vianen is ruim 42 km² groot. Vianen is een gemeente

met veel groen en water, waarbij historie een belangrijke rol speelt. Hierin is de stad Vianen veruit het grootst. Daarnaast liggen de dorpen Everdingen, Hagestein en Zijderveld in de gemeente. Momenteel wordt gebouwd aan een geheel nieuw dorp: Hoef en Haag. De stad Vianen dateert uit de middeleeuwen. Dit is terug te zien in bijvoorbeeld het oude stadhuis, de haven, een stadsmuur en de Lek- en de Hofpoort. Buiten de stad is er veel groen en agrarisch grondgebruik. In de oostelijke punt van de gemeente is er het 19e eeuwse fort Everdingen, een belangrijk onderdeel van de vroegere Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Economische kenmerken

In Vianen komt de werkgelegenheid vooral voort uit de handel en de zakelijke dienstverlening: samen goed voor 68% van de werkgelegenheid. Dit is vooral geconcentreerd op de bedrijventerreinen De Biezen, De Hagen en De Gaasperwaard. Binnen de drie gemeenten is landbouw voor Vianen de kleinste sector. Zowel in relatie tot ondernemers als in het agrarisch beleid wil de gemeente zich als een meedenkende partner opstellen. Dat betekent dat er samen met ondernemers gezocht wordt naar mogelijkheden, in plaats van het vooraf met regels dicht te zetten. Dit past in de wijkgerichte manier van bestuur in Vianen.

De gemeente telt bijna 11.500 banen, waarvan een derde door mensen uit Vianen zelf ingevuld wordt. Er is dagelijks een grote trek naar en uit de gemeente. Daarmee is bereikbaarheid van en naar Vianen erg belangrijk voor de gemeente. Door de belangrijke snelwegen heeft de gemeente (A2 en A27 rond knooppunt Everdingen) last van sluipverkeer wat de toegankelijkheid ontregelt. Economisch gezien zijn de verbindingen vanuit Vianen naar Utrecht, Houten en Nieuwegein erg belangrijk.

Sociaal-maatschappelijke kenmerken

De gemeente Vianen heeft per januari 2016 19.513 inwoners (CBS). Hiervan is 73,4% samenwonend. De gemeente kent een klein negatief migratiesaldo maar een positief geboortecijfer. Door de nieuwbouw is de verwachting dat de gemeente in de komende jaren wat zal groeien. Sociaal-cultureel kent de gemeente gelijkenissen met Leerdam.

De stad Vianen en de gemeente hebben een beperkte centrumfunctie. Het beschikbaar of minimaal goed bereikbaar houden van voorzieningen is een belangrijke opgave voor de gemeente, in het

bijzonder met het oog op de kernen buiten Vianen. De gemeente kent een relatief groot aantal mensen met een religieuze achtergrond. Dit is terug te zien in de samenstelling van de gemeenteraad. In de gemeente zijn alledaagse voorzieningen aanwezig maar voor de grotere voorzieningen zoals zorg en grotere winkelcentra, zijn de inwoners regionaal georiënteerd. Er is een redelijke verenigingsgraad met sport- en culturele verenigingen. Er zijn elf basisscholen (in vrijwel elke wijk of kern) en een middelbare school in Vianen. Voor Vianen is de jaarlijkse paardenmarkt een belangrijke happening. Deze is ook opgenomen in de lijst van immaterieel erfgoed in Nederland.

Financiële aspecten

De gemeente kent een structureel sluitende begroting, die in 2015 € 41,6 miljoen bedroeg. De gemeente voert meer uitvoerende taken zelf uit dan andere gemeenten, wat zich vertaalt in lagere gemiddelde loonkosten. Het eigen vermogen is de laatste jaren gedaald, onder andere als gevolg van investeringen. De netto rentekosten van de gemeente Vianen zijn relatief laag. In Vianen liggen de lokale kosten onder het landelijke gemiddelde, zowel wat OZB-tarieven als wat de totale lokale lasten betreft. De afvalstoffenheffing ligt iets hoger. De tarieven voor 2017 zijn licht gestegen met 1,4% voor de OZB, 3% voor de afvalstoffenheffing en 1% voor de rioolheffing.

Kenmerken bestuur en organisatie

De gemeente Vianen kent geen specifieke structuren voor lokale participatie, maar geeft ruimte aan initiatieven via het eigen apparaat. Daarbij zijn niet de centrale kaders belangrijk maar wordt gekeken naar de vragen die er op kern- en wijkniveau bestaan. De ambtelijke organisatie bestaat uit 155 fte's, dat wil zeggen 1 fte per 126 inwoners. In de raad, die uit zeventien leden bestaat, zijn zeven fracties vertegenwoordigd waarvan drie van confessionele signatuur. Het college bestaat sinds 2014 uit vijf partijen: Lokaal Alert, CDA, VVD, SGP en PvdA. Het coalitieakkoord kenmerkt zich door een beknopte opzet en het aanmoedigen van dualisme.

2.3 Gemeente Zederik

De gemeente Zederik is ontstaan in 1986 na een herindeling van zeven kleine gemeenten. In de gemeente liggen drie grotere plaatsen: Meerkerk, Ameide en Lexmond, en een aantal kleinere dor-

pen: Hei- en Boeicop, Leerbroek, Nieuwland en Tienhoven. De gemeente Zederik is genoemd naar het kanaal Oude Zederik wat door het gebied loopt.

Ruimtelijke kenmerken

De gemeente Zederik is ruim 76km² groot en ligt in de provincie Zuid-Holland. Het is de grootste van de drie gemeenten in oppervlakte, maar de kleinste in inwonertal. De gemeente maakt deel uit van het Groene Hart, met veel polders en daarin een aantal dorpen. Het is dan ook niet verbazend dat de gemeente Zederik zich als plattelandsgemeente kenmerkt door veel agrarisch grondgebruik, veel groen en een lage bevolkingsdichtheid. De stad Ameide is een van de oudste plaatsen in het gebied. Dit laat zich ook zien in monumentale gebouwen en structuren.

Economische kenmerken

De gemeente ligt strategisch aan de A27 waardoor het een aantrekkelijke vestigingsplaats is voor bedrijven, vooral op de vier bedrijventerreinen in de gemeente. Er zijn bijna 4.500 banen in de gemeente die voor de helft door eigen inwoners ingevuld worden. Tweederde van de inwoners van Zederik is buiten de eigen gemeente werkzaam. Ook voor toerisme en recreatie is de gemeente aantrekkelijk. In de gemeente Zederik is veel natuur en groen en er zijn veel fiets- en wandelpaden. Het agrarisch beleid is vooral gericht op veehouderijen. Van de drie gemeenten kent Zederik het grootste percentage werkgelegenheid in de landbouw en de industrie. Zakelijke dienstverlening is ook een belangrijke sector voor Zederik.

Sociaal-maatschappelijke kenmerken

De gemeente Zederik heeft per januari 2016 13.758 inwoners (CBS). Hiervan is 75,2% samenwonend, het hoogste percentage van de drie gemeenten. De gemeente kent een positief migratiesaldo en een positief geboortecijfer. De gemeente heeft de grootste groene druk en de laagste grijze druk.

Sociaal-cultureel kenmerkt de gemeente Zederik zich door de kracht van vitale gemeenschappen. Dit laatste blijkt onder andere uit een peiling: 58% van de burgers is actief betrokken bij het verenigingsleven (rapport Samenwerken Zederik, september 2014). De kleinschaligheid en de betrokkenheid in de gemeenschap zijn kenmerkend voor de dorpen. Hierin spelen (sport)verenigingen, de kerk en het dorpshuis een belangrijke rol.

De gemeente zet in op ontwikkeling en behoud van een passend aanbod aan woningen, welzijn, sport, ontspanning, onderwijs zorg en winkels als voorzieningen. Vooral de drie grotere plaatsen zijn goed voorzien van bijvoorbeeld winkels voor dagelijkse boodschappen, huisartsen en basisscholen; ook zijn er goede sportvoorzieningen. Voor een groot deel van het niet-dagelijkse aanbod aan voorzieningen zijn de burgers afhankelijk van steden in de regio, zoals Gorinchem, Leerdam, Vianen en Utrecht.

Financiële aspecten

De financiële situatie van Zederik stevende in de begroting 2015-2018 weliswaar af op een tekort van € 500.000, maar dit was bij de jaarrekening 2016 omgebogen tot een overschot van € 850.000. De begroting 2017 laat een positief saldo zien van bijna € 140.000 in 2017 oplopend tot bijna € 600.000 in 2020. De begroting bedroeg in 2015 € 26,2 miljoen. De jaarrekeningen 2014 en 2015 zijn voorzien van een goedkeurende controleverklaring inzake getrouwheid. Voor het onderdeel rechtmatigheid is in 2014 een verklaring met beperking afgegeven in verband met lasten die niet in overeenstemming zijn met de uitvoering van de Europese aanbestedingsregels. De netto schuld per inwoner is in Zederik de laatste jaren afgenomen, hoewel deze vrij hoog is door een grote investeringsagenda die de laatste jaren gevolgd is. De lokale lasten liggen boven het landelijke gemiddelde, maar de OZB is lager dan het landelijke gemiddelde.

Kenmerken bestuur en organisatie

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen van 2014 bestaat de gemeenteraad uit vijftien leden uit zes fracties. Het college wordt gevormd door CDA, SGP en VVD. Daarin is vooral aandacht voor participatie van alle inwoners, kwetsbaren in de samenleving, de lokale leefbaarheid en vitaliteit en gezonde financiën. Zederik is actief in het ondersteunen van inwonersinitiatieven, maar niet volgens een vast beleidsplan. De ambtelijke organisatie bestaat uit 75 fte's, dat is 1 fte per 183 inwoners, verdeeld over drie afdelingen. Op vijf (met name ondersteunende) beleidsvelden werkt Zederik samen met Giessenlanden en Leerdam.

2.4 Voorgeschiedenis

De drie gemeenten zijn voornemens te fuseren tot een nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. Dit voornemen is gegroeid door een aantal stappen dat in de voorbije periode gezet is.

In september 2013 is door het dagelijks bestuur van de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden de Commissie Bestuurlijke vormgeving Alblasserwaard-Vijfheerenlanden, beter bekend als de Commissie Schutte, ingesteld. De commissie had tot doel na te denken over de toekomstige bestuurlijke vormgeving in de regio. Op 13 februari 2014 heeft de commissie een bestuurlijke herindeling geadviseerd van de gemeenten Zederik, Leerdam en Vianen, eventueel aangevuld met de gemeente Lingewaal.

De gemeenten Zederik, Vianen en Leerdam hebben deze handschoen opgepakt en hebben elk afzonderlijk een strategische verkenning laten doen naar de bestuurlijke toekomst van elke afzonderlijke gemeente. Adviesbureau Berenschot heeft deze onderzoeken in augustus 2014 gepresenteerd, en geconcludeerd dat de vorming van een gemeente Vijfheerenlanden het best zou passen.

In september 2014 hebben de gemeenteraden van Leerdam en Zederik besloten een haalbaarheidsonderzoek te doen naar een eventuele herindeling tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. De raad van Vianen besloot tot een tussenstap, namelijk een aan-

vullend onderzoek door Berenschot naar de haalbaarheid van een zelfstandig Vianen en de consequenties daarvan. Op 27 januari 2015 heeft de raad van Vianen, op basis van dat onderzoek, geconcludeerd dat zelfstandigheid op termijn geen verantwoorde keuze is. In diezelfde vergadering is alsnog ingestemd met de uitvoering van een haalbaarheidsonderzoek naar eventuele herindeling tot Vijfheerenlanden.

Het gevraagde haalbaarheidsonderzoek is uitgevoerd door Code Samen en gepresenteerd in september 2015. Het haalbaarheidsonderzoek laat, net als de voorgaande onderzoeken, zien dat er reden is om door te gaan op de ingeslagen weg. Belangrijk vraagstuk dat in dit rapport open bleef was wat de exacte regionale consequenties van de bestaande samenwerkingen bij een gemeentelijke herindeling zouden zijn. Op de vraag bij welke provincie de nieuwe gemeente zou moeten gaan horen geeft Code Samen, op basis van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek, aan dat er goede redenen zijn om de nieuwe gemeente aan te laten sluiten bij de provincie Utrecht.

Parallel hebben de provincies Zuid-Holland en Utrecht gezamenlijk aan Twynstra Gudde gevraagd om de mogelijke regionale consequenties van de eventuele herindeling tot Vijfheerenlanden te onderzoeken. In oktober 2015 zijn de uitkomsten hiervan gepresenteerd. Hierin zijn de mogelijke gevolgen en bestuurlijke aandachtspunten op een beschouwende manier geformuleerd, zon-

der daar conclusies aan te verbinden wat betreft provinciekeuze.

De gemeenteraden van Leerdam, Vianen en Zederik zijn in november 2015, op eigen initiatief en in harmonie, akkoord gegaan met drie beslissingen:

- instemming met het haalbaarheidsonderzoek
- over gaan tot herindeling tot een nieuwe gemeente Vijfheerenlanden
- streven naar herindeling per 1 januari 2018.

Dit was voor hen de start om in gezamenlijkheid en met daadkracht de herindeling voor te bereiden en zo toe te werken naar de nieuwe gemeente. Hiervoor is een plan van aanpak opgesteld; voor de uitvoering van het plan van aanpak is een projectorganisatie ingericht. De gemeenten hebben voor het wettelijke traject, conform de Wet arhi, een verzoek ingediend bij de provincies Utrecht en Zuid-Holland om een herindelingsprocedure te starten, gericht op de vorming van de gemeente Vijfheerenlanden. Conform diezelfde Wet arhi (artikel 15) is in februari 2016 een Interprovinciale Commissie (IPC) gestart.

De IPC Vijfheerenlanden is echter niet tot een gedragen herindelingsontwerp- en advies gekomen over de herindeling Vijfheerenlanden omdat er verschil van opvatting is over de argumentatie om te komen tot een provinciekeuze. Hierdoor kon de opdracht voor het opstellen van een herindelingsontwerp (en herindelingsadvies) niet worden uitgevoerd. Daarop is door beide provincies

aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties gevraagd om, op basis van pleitnota's en andere relevante informatie vanuit beide provincies, te bepalen wie het herindelingsproces zou voortzetten: de minister zelf of het college van Gedeputeerde Staten (GS) van een van beide provincies. Op 9 september 2016 gaf de minister in een brief uitsluitsel: de provincie Utrecht is verzocht het herindelingsproces te leiden.

In deze brief heeft de minister de provincie Utrecht aangewezen als provincie die de procedure voortzet. Hij onderbouwt dit met twee argumenten: herindelingen dienen zoveel mogelijk 'van onderop' tot stand te komen, waarbij ten tweede een democratisch beginsel geldt. Dat wil zeggen, een voorkeur van een meerderheid van gemeenteraden zal gevolgd worden. Alle drie de colleges van B en W en een meerderheid van de gemeenteraden hebben zich uitgesproken voor aansluiting bij de provincie Utrecht.

Als gevolg van de brief van de minister heeft de provincie Utrecht de nodige vervolgstappen gezet. De IPC is formeel opgeheven op 16 september 2016 en de provincie is aan de slag gegaan met dit herindelingsontwerp.

In de tussentijd zijn de drie gemeenten voortvarend door blijven werken aan de uitvoering van hun plan van aanpak voor de vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. Tussentijds is er afstemming geweest met de beide provincies over de stand van zaken in het wettelijke traject.

3. Onderbouwing en context van de herindeling

Dit hoofdstuk beschrijft de onderbouwing en de context van de voorgestelde herindeling.

Eerst wordt ingegaan op de landelijke, de provinciale en de regionale ontwikkelingen.

Daarna worden de motieven van de gemeenten beschreven.

3.1 Landelijke en provinciale ontwikkelingen

De voorgenomen herindeling van de betrokken gemeenten past in de landelijke lijn van schaalvergroting van het lokale bestuur. In de afgelopen twintig jaar is het aantal gemeenten gedaald van 633 naar 390. Hierna wordt de landelijke context beschreven die heeft geleid tot de voorgenomen herindeling van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik.

Lokaal bestuur in beweging

De inrichting van het openbaar bestuur is de afgelopen decennia aan verschillende veranderingen onderhevig. Al sinds de jaren '90 is er een trend van opschaling in het Nederlandse openbaar bestuur waar te nemen. De taakverdeling tussen verschillende overheden is in de loop der jaren verschoven, het takenpakket van gemeenten is daarmee uitgebreid en de complexiteit van de maatschappelijke en ruimtelijke opgaven is toegenomen. De belangrijkste wijziging in die zin is de verschuiving van zorg-, jeugd- en participatietaken naar gemeenten per 1 januari 2015 als gevolg van de 'decentralisaties in het sociale domein'. Ook de invoering van de nieuwe Omgevingswet belegt meer verantwoordelijkheden bij de lokale overheid.

Diverse onderzoeks- en adviescommissies hebben zich voor wisselende opdrachtgevers met dit onderwerp beziggehouden. Zo stelde de VNG in mei 2007 het rapport *De eerste overheid* vast. De grondtoon van dit rapport is 'wat lokaal kan, moet lokaal'. De gemeente wordt daarmee beschouwd als eerste overheid. Gemeenten moeten zich gaan inzetten voor een volwaardig, be-

stuurskrachtig lokaal bestuur dat is toegerust op een integraal en substantieel takenpakket. Opschaling van gemeenten is nodig om de robuustheid van het lokaal bestuur te vergroten.

In april 2010 kwam de werkgroep Openbaar Bestuur (werkgroep Kalden) met een ander rapport over de inrichting van het openbaar bestuur. De werkgroep stelt in haar analyse dat schaalvergroting ertoe leidt dat gemeenten beter in staat zijn om taken van het Rijk en de provincies – met name in het sociale domein – over te nemen. Grotere gemeenten zijn slagvaardiger om zelfstandig hun taken uit te voeren. Hierbij is de democratische legitimatie gewaarborgd en wordt bestuurlijke drukte gereduceerd. Daar waar samenwerking nodig is om maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden, zijn zij beter in staat om rol- en taakbewust hun verantwoordelijkheid te nemen en waar te maken.

Het Regeerakkoord Bruggen slaan uit 2012 stelt dat de overheid alleen dat doet wat zij moet doen, het liefst zo dicht mogelijk bij de mensen. Daarom streeft het kabinet naar minder bestuurlijke drukte door een heldere toedeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden binnen het openbaar bestuur. Overheidstaken die de burger direct aangaan worden ook zo dicht mogelijk bij de burger belegd.

Dan is de gemeente, als 'eerste overheid', de meest voor de hand liggende bestuurslaag. De decentralisatie van taken, bijvoorbeeld in het sociale domein, betekent dat gemeenten steeds vaker geconfronteerd worden met complexe en voor hen nieuwe vraagstukken die veelal vragen om een gemeentegrensoverschrijdende aanpak. Dergelijke ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat gemeenten, naast aangaan van regionale samenwerking, eigenstandig kiezen voor opschaling door middel van gemeentelijke herindeling.

Gemeentelijke herindeling als een oplossing

In 2013 heeft het kabinet een nieuw Beleidskader gemeentelijke herindeling vastgesteld. In dit beleidskader geeft het kabinet aan hoe gemeentelijke herindelingen worden beoordeeld en getoetst, met een voorkeur voor 'herindeling van onderop'. Het is primair aan gemeenten zelf om te werken aan versterking van hun bestuurskracht, waarvoor herindeling - naast samenwerking - een oplossingsrichting is. De eerder door het kabinet uitgesproken ambitie van opschaling naar 100.000+-gemeenten is - na bestuurlijk overleg met de VNG en het IPO - uiteindelijk niet in het kader opgenomen.

Bovengenoemde ontwikkelingen dragen in algemene zin bij aan de continue schaalvergroting van gemeenten. Kleine gemeenten zullen in de toekomst in toenemende mate moeite ondervinden om voldoende bestuurskracht te genereren om wettelijke en autonome taken uit te voeren en om oplossingen te bieden voor de verschillende vraagstukken vanuit de gemeenschap en het gebied. Schaalvergroting is nodig om dit te kunnen bewerkstelligen. Het besluit van de raden van Leerdam, Vianen en Zederik en dit voorstel dienen dan ook in het licht van deze landelijke ontwikkelingen te worden gezien.

3.2 Regionale ontwikkelingen

Regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden

In de regio Alblasserwaard-Vijfheerenlanden (A-V) heeft de Commissie Schutte in 2014 een rapport uitgebracht over de bestuurskracht en de samenwerking van gemeenten. In de conclusies wordt gepleit voor intensievere samenwerking of zelfs samenvoeging van de gemeenten in de regio. Dit heeft voor de nodige beweging in de regio gezorgd. Het voorliggend herindelingsontwerp is een resultante van een gezamenlijk proces van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik (zie ook paragraaf 2.4). De gemeente Hardinxveld-Giessendam heeft besloten aan te sluiten bij de Drechtsteden-samenwerking. Ook zijn de gemeenten Giessenlanden en Molenwaard met elkaar een gemeentelijke herindeling aan het verkennen; de besluitvorming daarover heeft plaatsgevonden op 22 november 2016. Molenwaard is de gemeente die het meest recent is gefuseerd; in 2013 is deze gevormd uit de gemeenten Graafstroom, Liesveld en Nieuw-Lekkerland. De regio A-V kent een overkoepelend samenwerkingsverband in de vorm van een gemeenschappelijke regeling. De intensiefste samenwerking binnen de regio is AVRES. Andere samenwerkingen zijn Waardlanden en de arbeidsmarktregio Gorinchem. Kenmerkend is dat het bestuurlijk krachtenveld in de regio sterk verandert.

Regio Utrecht

In de Utrechtse regio vond de meest recente herindeling vijf jaar geleden plaats: de vorming van de gemeente Stichtse Vecht in 2011. In de provincie Utrecht wordt op allerlei vlakken gezocht naar samenwerking. Zo zijn recentelijk de regio U10 en de Economic Board Utrecht gevormd voor respectievelijk regionale ruimtelijke en economische opgaven. In het sociale domein is er

de Lekstroomsamenwerking, waarin Vianen samenwerkt met vijf Utrechtse gemeenten. PAUW Bedrijven is een sociaal werkbedrijf waarin Vianen participeert met vijf Utrechtse gemeenten.

Buurgemeenten in Zuid-Holland en Gelderland

Ten noordwesten van de drie gemeenten is per 2015 de gemeente Krimpenerwaard gevormd. Aan de zuidoostzijde in Gelderland is door de drie raden van Lingewaal, Geldermalsen en Neerijnen een principebesluit genomen over een samenvoeging per 1 januari 2019.

3.3 Motieven en onderbouwing voor de samenvoeging

In paragraaf 2.4 is de voorgeschiedenis van deze herindeling procesmatig beschreven. Deze paragraaf geeft de onderbouwing voor de voorgestelde samenvoeging beknopt weer.

Gezien de landelijke, provinciale en regionale ontwikkelingen, gezien de aanbevelingen van de Commissie Schutte en goed kijkend naar de eigen situaties, hebben de drie gemeenten er voor gekozen een traject van verkenning tot gemeentelijke herindeling in te gaan. Die keuze is deels ingegeven door de eigen situaties en deels door de gezamenlijkheid van de opgaven waar de gemeenten voor stonden en voor staan. De Commissie Schutte concludeert in februari 2014 dat een gemeente Vijfheerenlanden (Leerdam, Vianen en Zederik, eventueel met Lingewaal) de enige serieus te overwegen optie is qua bestuurlijke toekomst voor deze gemeenten. Hierna wordt per gemeente ingegaan op de keuze voor herindeling als oplossing.

Leerdam

De gemeente Leerdam had in eerste instantie, ten tijde van het onderzoek door de Commissie Schutte, het standpunt dat ambtelijke samenwerking perspectief moet geven op bestuurlijke samenwerking, waarbij het niet de voorkeur had om een herindeling op het niveau van de regio A-V tot stand te brengen. Om de huidige en de toekomstige opgaven het hoofd te kunnen bieden, moet er beter naar verbinding gezocht worden. Enerzijds omdat de opgaven een regionaal karakter hebben, zoals economische ontwikkeling, de huizenmarkt en het sociaal domein, anderzijds omdat een kleine gemeente kwetsbaar is in het op peil houden van de bestuurlijke kracht (financieel) maar ook organisatorisch wanneer een andere positie van de overheid gevraagd wordt.

Vianen

Vianen benoemde zichzelf in 2014 als slagkrachtige gemeente, maar was evenzeer van mening dat voor toekomstige slagkracht opschaling nodig zou kunnen zijn. Vooral de betaalbaarheid van een kwalitatief goede overheid was een belangrijke opgave. Gezien de voorkeur van Zederik en Leerdam voor samenwerking met Vianen, wilde Vianen niet aan de kant blijven staan maar deze optie onderzoeken. Voor Vianen was een belangrijke opgave hoe de eigen kracht van de burgers verder aangeboord kon worden. Daarnaast heeft Vianen in de regio te maken met krachtige partners, waardoor het steeds moeilijker wordt om de eigen ambities in de regio te realiseren.

Zederik

Zederik heeft bij de Commissie Schutte aangegeven een samenwerking met Leerdam en Vianen als een grote kans voor duurzame economische ontwikkeling te zien. Langdurige zelfstandigheid was voor Zederik op termijn niet haalbaar omdat de eigen organisatie qua kwaliteit en capaciteit de vele ambities, opgaven en uitdagingen niet goed aan lijkt te kunnen. De gemeente Zederik zoekt naar mogelijkheden om de nieuwe rol van de overheid vorm te geven. Dat is een uitdaging als kleine gemeente in een regio met veel en verschillende samenwerkingsverbanden. Een gemeentelijke herindeling tot Vijfheerenlanden biedt kansen om een bestuurskrachtige en slagvaardige gemeente te vormen, waarbij aandacht dient te zijn voor de balans tussen kernen en het grotere geheel van de gemeente.

Richting Vijfheerenlanden

Vanuit historisch perspectief vormen de gemeenten al een regio met deze naam. De bindende factor in deze regio was de gezamenlijke strijd tegen het water, waar vijf heren in 1284 gezamenlijk maatregelen tegen namen (zie kader 'Historische karakteristiek van de Vijfheerenlanden'). De geografische grenzen worden tegenwoordig nog steeds door dezelfde grenzen weergegeven als vroeger. Aan drie zijden wordt Vijfheerenlanden omgeven door waterlinies: de Lek, de Linge en de Diefdijk. Vanuit economisch en sociaal-maatschappelijk oogpunt is in hoofdstuk 2 beschreven dat de afzonderlijke gemeenten veel met elkaar te maken hebben. Ze zijn alle drie georiënteerd op de A2/A27 as.

Ook vanuit politiek-bestuurlijk oogpunt is er veel animo voor de samenstelling van juist deze drie partners. In een vruchtbare samenwerking is een goede onderlinge relatie van het grootste belang. Uit de samenwerking in de voorbije jaren op gemeenteniveau, blijkt dat er ook op politiek-bestuurlijk vlak veel reden is om een herindeling met juist deze drie partijen plaats te laten vinden. Ook blijkt dit uit de voortvarendheid waarmee de gemeenten op dit moment de herindeling aan het voorbereiden zijn.

3.4 Geografische uitwerking van de samenvoeging

De drie gemeenten gaan ongedeeld over naar de nieuwe gemeente. Dat betekent dat de buitengrenzen van de huidige drie gemeenten de buitengrens van de nieuwe gemeente vormen; zie bijlage I voor het illustratieve kaartmateriaal. Omdat het een provinciegrensoverschrijdende herindeling is, moet er een keuze worden gemaakt voor een provincie om bij aan te sluiten. Zie hoofdstuk 6 voor een nadere toelichting op deze keuze.

3.5 Historische karakteristiek van De Vijfheerenlanden

Begrenzing

De Vijfheerenlanden ligt tussen de rivieren de Lek en de Linge en wordt in het westen begrensd door de Zouwedijk langs de Oude Zederik met het Merwedekanaal en in het oosten door de Diefdijk. De naam is afgeleid van de vijf heren die het hier sinds 1428 voor het zeggen hadden en de scepter zwaaiden over hun hoge heerlijkheden: het Land van Arkel, Ter Leede (Leerdam), Hagestein, Everdingen en Vianen. De begrenzing van het gebied is echter een stuk ouder en heeft te maken met waterbeheersing. Toen graaf Floris V van Holland in 1277 de Alblasserwaard tegen wateroverlast uit Gelderland wist te beschermen met de aanleg van een dwarsdijk op de Lekdijk, de Zouwedijk (zouwe=zuwe of zijdedwinde) langs het stroompje de Zederik, had de uithoek van zijn graafschap pech. Nu kreeg het gebied ten oosten van de Zouwedijk al het water uit de Betuwe te verwerken. Zeven jaar later, op 11 april 1284, sloegen elf lokale heren en twee Utrechtse kapittels in de kerk van Everdingen de handen ineen en besloten hun oostgrens te beschermen met de aanleg van de Diefdijk (dieven=weggraven van grond), op een oude verbindingsweg tussen de Lek en de Linge. Feitelijk is toen het waterschapsbeheer opgericht, waaraan vanaf 1447 ook de Alblasserwaard moest bijdragen. De verschillende dijkcolleges fuseerden in 1856 in het Hoogheemraadschap van de Vijfheerenlanden, inmiddels opgegaan in het Waterschap Rivierenland.

Waterbeheersing

Samen met de rivierdijken langs de Lek en de Linge was zo het gehele gebied met dijken begrensd, maar daardoor niet per definitie beschermd. Ondanks het graven van extra weteringen in de 14de eeuw (Oude Zederik in 1370), (meertraps)bemaling door windmolens vanaf de 15de eeuw (68 molens totaal) en het aanleggen van extra kweldammen achter de dijken (tiendwegen) in de 18de eeuw kende de Vijfheerenlanden en de Alblasserwaard niet minder dan 39 overstromingen tussen 1260 en 1853. Wat niet meehielp was de bewuste strategie van Holland om de zuidelijke Lekdijk lager te houden dan de noordelijke dijk langs de Lopikerwaard: bij wateroverlast zou dan de Vijfheerenlanden gaan dienen als waterberging om zo het economisch hart van overstroming te vrijwaren. Holland was de Vijfheerenlanden niet erg welgezind.

Om de Franse troepen in het rampjaar 1672 tegen te houden

is al het land ten westen van de Diefdijk onder water gezet als onderdeel van de Oude Hollandse Waterlinie. Toen in 1815 werd besloten om een Nieuwe Hollandse Waterlinie aan te leggen werd de verdediging een stuk oostwaarts gelegd en ging de Diefdijk dienen als hoofdverdedigingslijn en keerkade van het inundatiegebied aan de oostzijde. De Diefdijklinie groeide met forten, sluizen en kazematten uit tot een vertrouwenwekkend verdedigingswerk, dat onlangs geheel is gerestaureerd.

Ontginningen

Tot begin 13de eeuw beschikte de Utrechtse bisschop over grote delen van het gebied langs de Lek. Het waren ook de Utrechtse kapittels van de Dom en Oud-Munster die vanuit het Sticht in de 11de en de 12de eeuw de grote ontginningen vanuit de rivieren landinwaarts op zich namen. De Utrechtse oorsprong vinden we nog in bijzondere een poldernaam als Bolgerije, een verbastering van Bulgarije, het land dat op de route lag van de Kruistochten naar het Heilige Land. Namen als Middelkoop en Hei- en Boeicop, genoemd naar de ontginners Haye en Boye, verwijzen naar de typisch Utrechtse cope-ontginningen: zeer regelmatige strookvormige verkavelingen met vaste dieptematen (1000-1500 meter), waarbij de boerderijen op de kop van de kavels kwamen en zo de karakteristieke boerderijlinten vormden. De polders Oud- en Nieuw-Schaik vertellen nog het verhaal van de voortgang van de ontginning vanaf de oeverwal van de Linge, de naam Nieuwland geeft aan dat deze polder een van de laatste ontginningen was.

Nederzettingen

De Vijfheerenlanden vormt een overgangsgebied tussen het veengebied van West-Nederland en het oostelijk rivierengebied. We zien hier een mix van een vijftal oost-west lopende stroomruggen met klei-op-veen gebieden daartussen, omgeven door oeverwallen van de Lek en de Linge en van kleinere veenstroompjes als de Laak (Lakerveld) en de Lede (Leerbroek). Op deze stevige en zandige stroomruggen kwamen de eerste bewoners, grofweg tussen de 5de en de 10de eeuw. Dorpen die hier al voor de grote ontginningen bestonden waren esdorpen en bestaan nog: Helsdingen, Everdingen, Hagestein, Kedichem en Heukelum (-em of -um = heem). Later trokken de cope-ontginningen zich niet zoveel aan van deze bodemgesteldheid, behalve dan de stichting van de steenen kerken, waarvoor zandig plekje op een stroomrug werd benut, zoals voor de kerken van Zijderveld, Leerbroek en Schoonrewoerd.

Herindelingen

Tot de vorming van Nederland als eenheidsstaat in 1795 bestond de Vijfheerenlanden uit 16 gemeenten, veelal ontstaan uit de gelijknamige heerlijkheden. Belangrijke grenswijzigingen vonden plaats in 1820 toen Everdingen en Zijdeveld van Gelderland bij Holland werden gevoegd. Ook Hagestein, destijds Utrechts, ging over naar Holland. De 12 gemeenten in de Vijfheerenlanden werden op 1 januari 1986 samengevoegd tot drie gemeenten: Vianen, Leerdam en Zederik. In 2002 werd Vianen bij de provincie Utrecht gevoegd.

Ontsluiting

Ontsluiting van de door bedijking geïsoleerde Vijfheerenlanden vond na 1800 plaats, aanvankelijk door verbetering van de bestaande dijkwegen. Zo volgde in 1811 de Route Impériale Nr. 2, de onder Napoleon aangelegde weg tussen Parijs en Amsterdam. Nieuw was

ook een kaarsrechte afsnijding tussen Vianen en Lexmond. Als opvolger van de Zederikse trekvaart, in 1658 met een Utrechtse lening aangelegd, kwam in 1824 het Zederikkanaal tot stand, op haar beurt in 1893 opgevolgd door het Merwedekanaal ten oosten van Vianen, aansluitend aan het oude Zederikkanaal. Hoewel in 1882 met de 'Betuwelij' een bovenregionale oost-west verbinding tot stand kwam, bleef de (inter)nationale noord-zuid verbinding dominant, zeker toen eind jaren 1930 de A2 werd aangelegd en de A27 in de jaren 1970. Vianen, omklemd door de beide snelwegen en Leerdam aan het spoor ontwikkelden zich na 1945 tot de twee belangrijkste stedelijke gebieden in de Vijfheerenlanden.

4. De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden

Dit hoofdstuk beschrijft de nieuwe gemeente:

waar zij voor gaat en waar zij voor staat. Dit

is een letterlijke bijdrage van de gemeenten

zelf, die eerder als separaat position paper

Vijfheerenlanden: vanuit eigen kracht! is

gepubliceerd. Het doel van deze position paper

voor de huidige drie gemeenten was de kansen

en mogelijkheden van de nieuwe gemeente

Vijfheerenlanden te schetsen. Het is daarmee

nog niet de nieuwe visie, die naar verwachting

in 2019 opgesteld wordt door het nieuwe

college en de nieuwe raad van de gemeente

Vijfheerenlanden.

4.1 Visie en ambities voor de nieuwe gemeente

De gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik bouwen voort op een lange traditie, ooit begonnen met het oprichten van het hoogheemraadschap Vijfheerenlanden in 1274 door de heren van Arkel, Vianen, Hagestein, Everdingen en Van der Leede om wateroverlast tegen te gaan. In 1284 zorgde de aanleg van de Diefdijk er voor dat de inwoners van het gebied het droog hielden. Hier is de basis gelegd voor de krachtige gemeenschappen. Nu staan de gemeenten voor de opgave om de vitaliteit en de kracht van deze gemeenschappen te behouden en te versterken. Vanuit het besef dat het bestuur ten dienste staat van de samenleving, wordt gekozen voor het bouwen van een sterke en toekomstbestendige gemeente Vijfheerenlanden: voor, door en met haar inwoners en ondernemers!

4.1.1 Vijfheerenlanden is...

Vijfheerenlanden is een middelgrote gemeente met veertien en na realisatie van Hoef en Haag, vijftien kernen, elk met een eigen identiteit. Het oer-Hollandse landschap, de grote sociale cohesie en de centrale ligging geeft de contouren weer van een gemeente waar men graag woont en werkt.

Strategische ligging

De centrale ligging biedt de nabijheid van grootstedelijke voorzieningen en werkgelegenheid. De aanwezigheid van snelwegen (A2, A15, A27), spoorlijn (Merwede-Lingelijn) en waterwegen (Lek, Linge, Merwedekanaal) maakt Vijfheerenlanden een strategisch knooppunt. Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor wonen en werken.

Mooie (cultuurhistorische) omgeving

De dijken en de uiterwaarden rondom de rivieren en het open weidelandschap in de polder zijn oer-Hollands. Deze typische Hollandse landschappen worden aangevuld met bijzondere natuur, zoals de Zouweboezem (Purperreiger) en Bolgerijen (Dotterbloem). Cultuurhistorische waarden als de Hollandse Waterlinie, monumentale stadjes en karakteristieke boerderijen geven het landschap extra persoonlijkheid. Het karakter van het landschap, de kleinschaligheid, historie, groen en water, maken Vijfheerenlanden tot een uitnodigende omgeving om te wonen en te verblijven.

Betrokken gemeenschappen

De inwoners van Vijfheerenlanden zijn ondernemend, actief en betrokken bij de eigen omgeving. De betrokken en saamhorige gemeenschappen dragen bij aan de fijne woonomgeving. Daarbij hebben elke stad en elk dorp een eigen herkenbare identiteit, samenhang en oriëntatie. Dit zorgt voor verscheidenheid en voor ieder wat wils. Leerdam en Vianen zijn meer verstedelijkt. Ameide, Lexmond en Meerkerk zijn grotere dorpen met een degelijk dagelijks voorzieningenniveau. De overige dorpen in de gemeente - Everdingen, Hagestein, Hei- en Boeicop, Kedichem, Leerbroek, Nieuwland, Schoonrewoerd, Tienhoven en Zijderveld - zijn echte woondorpen. Deze kernen zijn de basis voor de nieuwe gemeente, daarom is het van groot belang dat deze hun identiteit en unieke kwaliteiten blijven behouden.

Dynamisch

Vijfheerenlanden kent een rijk verenigingsleven. De diverse activiteiten en evenementen maken dat er veel te doen is voor jong en oud. Naast de sector logistiek kent Vijfheerenlanden een breed pallet aan bedrijven, van grote internationale spelers tot niche. Hierdoor is er een groot en divers aanbod van werkgelegenheid.

4.1.2 Vijfheerenlanden gaat voor...

Vijfheerenlanden versterkt haar kernkwaliteiten waarmee inwoners en ondernemers een sterke basis wordt geboden voor het ontplooiën van activiteiten en initiatieven. Dit doet Vijfheerenlanden door de vitale leefomgeving en vitale gemeenschappen voorop te stellen. Daarvoor wordt ingezet op wonen, duurzaamheid, zorg en andere voorzieningen. Een extra impuls voor economie en toerisme werkt als motor van deze vitaliteit.

Wonen

Vijfheerenlanden heeft bijzondere landelijke woonmilieus op korte afstand van de vele voorzieningen in de regio Utrecht aan de noordzijde en Gorinchem aan de zuidkant. Met een bevolkingsdichtheid iets onder het nationaal gemiddelde, zijn de aspecten rust, ruimte en veiligheid onderdeel van de woonomgeving. De woonmilieus zijn hiermee een sterke aanvulling op de stadsregio. De lichte groei van het aantal inwoners is nodig om de vitale gemeenschappen in stand te houden. Om hen te accommoderen is een groei van het aantal woningen nodig. Hierbij wordt aangesloten bij de diversiteit en kleinschaligheid. Samen met inwoners wordt gekeken naar de woonwensen en leefstijl; zo houdt de gemeente jongeren en middengroepen vast. Ook ontwikkelingen als levensloopbestendig wonen, zorg op afstand en meergeneratiewoningen vinden daar een plek.

Voorzieningen

De inwoners van Vijfheerenlanden wonen in een aantrekkelijke leefomgeving met toereikende basisvoorzieningen. Dit vraagt om inzet op bruisende (voorzieningen)centra en de bereikbaarheid daarvan voor de inwoners van kleinere kernen. Hiervoor wordt ingezet op goede auto- en fietsontsluitingen en aansluitingen van het openbaar vervoer. Voorzieningen als zorg en onderwijs zijn door clustering klaar voor de toekomst. Zo is aanwezigheid van basisonderwijs belangrijk voor de vitaliteit in de dorpen, evenals speel- en sportvoorzieningen als vorm van recreatie.

De sociale samenhang is een meerwaarde voor het wonen in Vijfheerenlanden. Inwoners zijn betrokken en voelen zich samen met de gemeente verantwoordelijk voor de vitaliteit van de kernen. Voorzieningen als verenigingen, geloofsgemeenschappen, scholen en dorpshuizen spelen een belangrijke rol bij ontmoeting. Dit ondersteunt de aanwezige vitaliteit en levert een bijdrage aan de signalering van problemen en zorgvragen. Deze sociale samenhang is in de toekomst onmisbaar om zorg betaalbaar te houden. Waar nodig en mogelijk ondersteunt de gemeente de gemeenschap hierbij.

Duurzaamheid

De overheid heeft een verantwoordelijkheid voor de leefomgeving en een gezond toekomstperspectief voor toekomstige generaties. Investerings in moderne productiemethoden leiden tot een CO₂- en klimaatneutrale gemeente. De economie verduurzaamt door een zorgvuldige omgang met grondstoffen, duurzame energieopwekking en duurzame vervoersconcepten. Het agrarische karakter, het economische profiel en de bijzondere omgeving bieden extra kansen om in te spelen op duurzaamheid. Door dit te combineren, worden nieuwe duurzame vormen van 'agribusiness' ontwikkeld.

Economie

Door optimalisatie van de verbindingen en de ontsluiting is de strategische ligging van Vijfheerenlanden een echte meerwaarde en is de gemeente een geliefde vestigingsplaats voor het bedrijfsleven. Landbouw en fruitteelt zijn sterke economische pijlers in het gebied en dragers van het landschap. Met ontwikkelingsruimte biedt de gemeente deze sectoren mogelijkheden om die functie in stand te houden. De A2-kennisas en de ontwikkeling van Utrecht als snelst groeiende economische regio bieden een goede uitgangspositie voor investeringen in de bedrijventerreinen (revitalisering, uitbreiding) en ruimte voor innovatie, maatschappelijk verantwoord ondernemen en startende ondernemers. Dit sluit aan bij de ondernemersgeest van de Vijfheerenlandse inwoners. Zo is er een bovengemiddeld aantal zzp'ers binnen de gemeente. De arbeidsparticipatiegraad in Vijfheerenlanden is hoog. Veel inwoners werken bij bedrijven in de regio Utrecht. In samenwerking met het onderwijs biedt de gemeente inwoners meer kansen op werk binnen de gemeente Vijfheerenlanden.

Recreatie & Toerisme

Voor recreanten en toeristen ligt de aantrekkingskracht van Vijfheerenlanden in de historische en landschappelijke kwaliteit. Door hier op in te spelen benut de gemeente een kans. Inzet op recreatie en toerisme geeft meer druk en dynamiek in de centra, een economische impuls voor de middenstanders en voor meer beweging en ontspanning van de inwoners, wat bijdraagt aan het welzijn. Er is meer bekendheid en zichtbaarheid van de culturele, historische en landschappelijke parels. De rust, cultuurhistorie, groene omgeving en het rivierenlandschap met Lek en Linge zijn belangrijke trekken voor fietsers, wandelaars en waterrecreanten. Investerings in het wandel- en fietsroutenetwerk, bijbehorende voorzieningen en overnachtingsmogelijkheden verstevigt de aantrekkingskracht. De toerist die meer levendigheid zoekt komt naar Leerdam en Vianen waar de glasroute, vrijstad en monumentale binnensteden met evenementen bijdragen aan de beleving.

4.1.3 Vijfheerenlanden staat voor...

De gemeente waarborgt de vitaliteit van de samenleving door de volgende uitgangspunten te hanteren in haar manier van denken en doen. Zo wordt er van buiten naar binnen gedacht en innovatief gehandeld. Dit doet de gemeente vanuit de kernwaarden betrouwbaar, wendbaar, mensgericht, verbindend en met oog voor ieders eigenheid.

De kracht van de samenleving centraal

De betrokkenheid en de vitaliteit van de lokale gemeenschappen staat buiten kijf. De kracht van deze samenleving en de initiatieven die hier uit voortkomen wil de gemeente dan ook benutten. De gemeente laat resultaten ontstaan in de samenleving. Waar nodig springt de gemeente bij met bijvoorbeeld kennis en kunde. Om deze initiatieven en de eigenheid van de kernen de ruimte te geven, gaat het gemeentebestuur actief aan de slag met het kernbeleid. Dat betekent vertrouwen in elkaar, loslaten, ondersteunen en faciliteren. Bij het oplossen van maatschappelijke vraagstukken stellen wij het doel centraal: wat is het beste voor de inwoners en bedrijven? Die vraag is maatgevend voor keuzes over uitvoering. Efficiëntie en effectiviteit zijn belangrijke criteria om per beleidsveld te komen tot de best passende oplossing.

Stelt de inhoud centraal

De strategische ligging van de gemeente maakt dat zij vele opties heeft tot samenwerking. Deze ligging wordt benut door verder te kijken dan de vaste kaders; de gemeente werkt grensontkennend samen aan opgaven. De keuze voor een samenwerkingspartner wordt gemaakt op basis van inhoud. De gemeente functioneert als betrouwbare samenwerkingspartner in diverse netwerken en behaalt resultaten door inzicht en sturing op het gezamenlijke proces.

Goede dienstverlening

De gemeente Vijfheerenlanden biedt kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers. De gemeente staat garant voor een kwalitatief goede uitvoering van de basistaken, zoals het toepassen van wetgeving en het bewaken van het algemeen belang. Uit het oogpunt van snelheid en gemak kan veel digitaal afgehandeld worden en waar mogelijk wordt wet- en regelgeving verminderd. De gemeente is in de buurt in situaties waar dit meerwaarde heeft voor de inwoner en ondernemer.

4.1.4 Stand van zaken voorbereiding

De drie gemeenten zijn gestaag bezig met de voorbereidingen voor de vorming van een nieuwe gemeente. In mei 2016 is het plan van aanpak voor de vorming van de nieuwe gemeente vastgesteld door de gemeenteraden. Er is een projectorganisatie gevormd, waarin alle geledingen volop samenwerken. Er zijn een ambtelijke projectgroep, ondersteund door werkgroepen, en een bestuurlijke stuurgroep vanuit de colleges van B en W. Ook is het Vijfheerenlandenberaad ingesteld, waarin alle gemeenteraadsleden zitting hebben en waarin alle fusieaangelegenheden gezamenlijk besproken worden en politiek-bestuurlijk worden afgestemd. Fracties uit de drie gemeenten treden hier veelal gezamenlijk op en er worden samenvoegingen van plaatselijke (afdelingen van) politieke partijen voorbereid. Er zijn een Bijzondere Ondernemingsraad en een Bijzonder Georganiseerd Overleg gevormd voor de medezeggenschap van medewerkers in het proces. De gemeenten hebben inmiddels een ontwerp-contourenschets opgesteld met uitgangspunten voor de dienstverlening in de nieuwe gemeente alsmede voor de besturingsfilosofie, de organisatieprincipes en de samenwerkingsrelatie met bestuurlijke en maatschappelijke partners.

4.2 Aandachtspunten

De doelstellingen uit de position paper worden nader uitgewerkt in beleid. Inmiddels is daartoe het eerste beleidsdocument vastgesteld: de contourenschets waarin de uitgangspunten voor de nieuwe gemeentelijke organisatie, de gewenste wijze van werken en de daarbij benodigde competenties en wijze van sturing zijn beschreven (zie Contourenschets in het bijlagenboek). De uitwerking in beleid vindt deels plaats ten behoeve van de totstandkoming van de gemeente Vijfheerenlanden (bijvoorbeeld wat betreft dienstverlening) en deels pas ná de totstandkoming van de nieuwe gemeente (bijvoorbeeld wat betreft het economisch beleid).

Regionale samenwerkingsverbanden

Een belangrijk aandachtspunt in de samenvoeging vormt de besluitvorming over deelname van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden aan de diverse samenwerkingsverbanden waaraan de huidige drie gemeenten deelnemen. De gemeenten liggen op dit moment in twee regio's: Leerdam en Zederik hebben veel samenwerking georganiseerd in de regio A-V en Zuid-Holland Zuid; Vianen in de regio Utrecht (Lekstroom, PAUW Bedrijven en U10). De ambitie is dat, onder de noemer van 'grensontkennend samenwerken', de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden verantwoordelijkheid neemt voor de regionale opgaven in beide regio's. In de regio A-V is, naar aanleiding van bestuurlijke ontwikkelingen, een verkenning gaande over de bestuurlijke toekomst van de regio. De drie gemeenten nemen hier actief aan deel, wat leidt tot het bij elkaar brengen van het nieuwe Vijfheerenlanden, de gemeente Lingewaal en de regio's Lekstroom en A-V.

Grensontkennend samenwerken

Grensontkennend samenwerken is de samenwerkingsvorm die de gemeenten het meest wenselijk achten voor samenwerking tussen gemeenten. Een basis voor grensontkennend samenwerken is samenwerking vanuit gedeelde belangen en een gedeeld toekomstperspectief. De drie gemeenten zien regio's in Midden-Nederland die naar elkaar toegroeien en gemeenten binnen die regio's die met elkaar samenwerken, bijvoorbeeld omdat er sprake is van vergelijkbare plaatselijke vraagstukken, uitdagingen en kansen. Dergelijke samenwerking is vaker gebaseerd op netwerk-samenwerking en wordt minder snel in juridisch onwrikbare samenwerkingsverbanden als gemeenschappelijke regelingen gegoten.

De huidige gemeenten hebben zich deze vorm van samenwerken al eigen gemaakt vanuit hun positie als grensgemeente aan de randen van drie provincies. Dit kenmerk behoudt de nieuwe gemeente; zij wil dan ook doorgaan met grensontkennend samenwerken. Hierin wil zij een betrouwbare partner zijn voor buurgemeenten en samenwerkingsorganisaties.

Sociaal domein

Het sociale domein is voor de huidige gemeenten een belangrijk onderwerp waarop men (in een verregaand vernieuwde vorm) grensontkennend wil blijven samenwerken met de huidige omliggende gemeenten binnen Utrecht en Zuid-Holland (regio A-V). Dit concept van grensontkennend samenwerken wordt ook door de partners onderschreven om de veranderende opgaven samen op te pakken. Het ideaal hierbij is dat samen met de huidige regio's Lekstroom en A-V gebouwd kan worden aan een compacte, krachtige en bestuurskrachtige samenwerkingsvorm die de opgave op het sociale domein effectief en efficiënt kan oppakken met veel ruimte voor gemeentelijk maatwerk. Op 9 november 2016 heeft er een bestuurlijke conferentie rondom het thema (arbeids)participatie plaatsgevonden. Daarin is met gemeenten uit verschillende regio's een gemeenschappelijk toekomstbeeld op dit thema verkend. Het doel is om op basis van de inhoud en de beste samenwerking de komende jaren met alle betrokken partijen invulling aan dit toekomstbeeld te geven. Betrokken gemeenten en uitvoeringsorganisatie hebben op deze conferentie ook aangegeven om op korte termijn met elkaar de kansen en mogelijkheden verder te onderzoeken.

Herindelingsverkiezingen

Een praktisch aandachtspunt betreft de nieuwe gemeenteraden: de beoogde herindelingsdatum is 1 januari 2019, wat maakt dat de herindelingsverkiezingen in november 2018 plaatsvinden.

4.3 Personele aspecten

Er zijn nog geen afspraken gemaakt over de overgang van personeel. Momenteel vindt overleg plaats met het Bijzondere Georganiseerd Overleg (BGO) betreffende de uitgangspunten voor een sociaal plan. Uitgangspunt is dat al het personeel van de huidige drie gemeenten mag rekenen op behoud van werkgelegenheid,

rechtspositie en inkomenszekerheid. De precieze voorwaarden waaronder, vormen echter nog onderwerp van overleg. Deze afspraken worden vastgelegd in een nog vast te stellen Sociaal Statuut/Sociaal Plan. De verwachting is dat dit binnenkort voorgelegd kan worden aan de Stuurgroep Vijfheerenlanden en de colleges van B en W. In het uiteindelijke herindelingsadvies kan dan de definitieve stand van zaken worden opgenomen.

4.4 Financiële aspecten

De samenvoeging van gemeenten heeft ook gevolgen voor de financiën. In deze paragraaf wordt ingegaan op die gevolgen en op het financiële toezicht conform de Wet arhi.

4.4.1 Financiële gevolgen van de herindeling

De gemeenten hebben in het verleden zelf een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd waarbij ook de financiële positie van de nieuwe vormen gemeente aan de orde is geweest. De provincies Utrecht en Zuid-Holland hebben vervolgens een herindelingsscan uitgevoerd met dit haalbaarheidsonderzoek als vertrekpunt (afgestemd met de gemeenten). Tevens zijn aspecten als de gevolgen voor de Algemene Uitkering en een weging van de vijf verplichte kentallen op grond van het BBV in deze scan meegenomen. Hieruit is naar voren gekomen dat de nieuwe gemeente een goede financiële uitgangspositie heeft ten opzichte van het landelijk beeld van

een gelijksoortige gemeenten.

In de herindelingsscan kwamen de navolgende zaken specifiek naar voren:

- de nieuwe gemeente lijkt een goede financiële uitgangspositie te hebben
- de algemene uitkering zal structureel met € 0,6 miljoen dalen
- er doen zich kosten en schaafeffecten voor bij de (om)vorming en inrichting van de nieuwe organisatie
- de structurele lasten zullen afnemen als gevolg van lagere bestuurskosten en efficiencyvoordelen
- er zal een effect zijn op de uitkering Sociaal Domein en de BUIG-uitkering, maar hoe dat exact uitpakt, is nog niet duidelijk
- er zal sprake zijn van kosten die zonder herindeling niet gemaakt zouden worden, frictiekosten, die per definitie tijd en middelen kosten
- voor dergelijke kosten komt de nieuwe gemeente eenmalig in aanmerking voor een incidentele compensatie uit het gemeentefonds (zie hierna). Op basis van de raming, bedraagt deze compensatie € 11,3 miljoen
- een belangrijk risico is aanwezig in de staat van het onderhoud en afschrijvingen. De gemeenten hebben dit in beeld en lijken adequate maatregelen genomen te hebben
- uittreden uit deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en samenwerkingen zal kosten met zich meebrengen
- na de herindelingsdatum moet de OZB opnieuw bepaald worden door de gemeenteraad. Voor belastingen en retributies geldt dat de huidige regelingen nog twee jaar van kracht zijn. De gemeenten dan wel de nieuwe gemeente bepalen/bepaalt zelf hoe er ge-

Tabel 4.1 - Gemiddelde harmonisatie-effect op de woonlasten per woning (woonruimte) bij herindeling (bedragen x € 1).

Gemeente	Reinigingsrecht*(1)	Mutatie Reinigingsrecht	Rioolrecht * (2)	Mutatie Rioolrecht	Gem. OZB waarde per woning	Mutatie gem. OZB waarde per woning	Gem. OZB opbrengst woningen ** (3)	Mutatie gem. OZB opbrengst woningen	Woonlasten meerpersoons huishouden (1+2+3)
Leerdam	250	-4%	266	-3%	208.884	7%	336	-13%	852
Vianen	250	-4%	256	1%	219.816	1%	232	25%	738
Zederik	216	12%	250	4%	249.243	-11%	317	-8%	783
Vijfheerenlanden	241		259		222.606		219		791

* Bron: Digitale COELO-atlas van de lokale lasten

** Berekend via OZB-waarde op basis van gemeentefonds en aantal woningen op basis van gegevens CBS

*** Uitgangspunt is gelijkblijvende opbrengsten OZB, riool en reiniging bij herindeling

harmoniseerd wordt. Aannemelijk lijkt dat de OZB in Leerdam zal dalen en in Vianen en Zederik zal stijgen.

4.4.2 Herindelingsbijdrage

Om de nieuwe gemeente te compenseren voor de frictiekosten van de herindeling, komen de gemeenten na het herindelingsbesluit in aanmerking voor een incidentele vergoeding uit het gemeentefonds. Op basis van de huidige gegevens bedraagt deze vergoeding € 11,3 miljoen. De vergoeding wordt volgens een verdeelsleutel uitbetaald in vijf jaartermijnen: een uitkering in 2018 aan de huidige gemeenten, gevolgd door uitkeringen in de eerste vier jaar aan de nieuwe gemeente; zie tabel 4.2 voor een overzicht. Deze bijdrage is, zo leert de ervaring, voldoende voor het voorbereiden en effectueren van een samenvoeging van gemeenten. In deze maatstaf is geen rekening gehouden met de wijzigingen van provinciale en daarmee regionale grenzen en de daaruit voortvloeiende effecten.

Tabel 4.2 - Tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling bij herindeling (gegevens 2016)

	Totale opbrengst tijdelijke verdeelmaatstaf herindeling	
	Absolute bedrag x € 1	Bedrag per inwoner x € 1
Vijfheerenlanden	11.345.047	210
Uitbetaling		
Jaar voor herindeling	2.269.009	Alle gemeenten 1/3e deel
1e jaar na herindeling	3.630.415	40%
2e jaar na herindeling	1.815.207	20%
3e jaar na herindeling	1.815.207	20%
4e jaar na herindeling	1.815.207	20%
	11.345.045	100%

4.4.3 Financieel toezicht

Op grond van artikel 21 van de Wet arhi worden de drie gemeenten onder preventief toezicht gesteld wanneer het ontwerpbesluit tot herindeling is vastgesteld en ter inzage is gelegd, in dit geval door de provincie Utrecht.

Anders dan bij het reguliere begrotingstoezicht is de focus bij dit toezicht gericht op de nieuw te vormen gemeente. Op weg naar de herindeling gelden toezichtcriteria die ervoor moeten zorgen dat er een nieuwe gemeente ontstaat die zo goed als mogelijk een financieel gezonde start kan maken. Dit houdt in dat goedkeuring aan besluiten kan worden onthouden, als een besluit van een op te heffen gemeente - naar het oordeel van het college van GS - in strijd is met het financiële belang van de nieuw te vormen gemeente. Daarbij streeft de toezichthouder ernaar reguliere ontwikkelingen in de bij de herindeling betrokken gemeenten niet te blokkeren.

Bij een herindelingstraject gaat de toezichthouder ervan uit dat de besluiten binnen de genoemde categorieën worden afgestemd met de beoogde herindelingspartners. Het ligt daarom in de rede dat bij het indienen van besluiten aangegeven wordt wat de uitkomsten zijn van het gevoerde overleg met de beoogde partnergemeenten. In de gevallen waar blijkt dat onderling niet is afgestemd, kan het college van GS ertoe overgaan het besluit zelf aan de desbetreffende herindelingsgemeenten voor te leggen.

De huidige praktijk is dat een nieuw te vormen gemeente gedurende het eerste jaar standaard onder preventief toezicht staat. De belangrijkste overweging voor het standaard instellen van preventief toezicht (op grond van de Gemeentewet) is dat de ervaring leert dat het eerste jaar van bestaan vaak de nodige inspanningen vergt om een volwaardige begroting op te stellen. De toezichthouder maakt daarom gebruik van het feit dat de termijn voor indienen van de begroting wordt overschreden.

Tot slot zijn er bij deze herindeling twee provincies betrokken; zij stellen zelf het arhi-toezicht in op de gemeenten die onder hun financieel toezicht vallen. Dit tot het moment dat de nieuw te vormen gemeente bij wet is geregeld.

Vianen

Zederik

Leerdam

5. Toetsing van de herindeling

5.1 Criteria ministerie van BZK

Op 28 mei 2013 heeft de minister van BZK het vigerende Beleidskader gemeentelijke herindeling aan de Tweede Kamer gezonden. Het beleidskader geeft inhoudelijke en procesmatige kaders aan voor gemeentelijke herindeling. Om te kunnen beoordelen of en op welke wijze een herindelingsadvies leidt tot een wetsvoorstel, toetst de minister elk herindelingsadvies aan vijf oorspronkelijke (en twee aanvullende criteria bij een voorstel tot lichte samenvoeging) criteria, waarbij per geval wordt gekeken naar de lokale en regionale omstandigheden, ontwikkelingen en context.

Het 'Beleidskader gemeentelijke herindeling' kent de volgende criteria op basis waarvan een herindelingsvoorstel in onderlinge samenhang wordt beoordeeld:

1. draagvlak: hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen lokaal bestuurlijk (gemeenteraden), regionaal (buurgemeenten, provincie) en maatschappelijk draagvlak (inwoners en maatschappelijke organisaties)
2. interne samenhang, dorps- en kernenbeleid: de nieuw te vormen gemeente moet een logische interne samenhang tussen kernen kennen die identiteit geeft (sociaal, cultureel, economisch etc.) aan de nieuwe bestuurlijke eenheid
3. bestuurskracht: de nieuw te vormen gemeente moet in staat zijn haar maatschappelijke opgaven op te pakken en wettelijke taken adequaat te vervullen, waarbij recht wordt gedaan aan en in het belang wordt gehandeld van haar maatschappelijke omgeving
4. duurzaamheid: de gemeente moet toekomstbestendig en krachtig genoeg zijn om voor langere tijd als autonome gemeente te bestaan
5. evenwichtige regionale verhoudingen: de nieuwe gemeente moet een krachtige bestuurlijke partner zijn voor medeoverheden en door samenwerking of anderszins een bijdrage kunnen leveren aan regionale opgaven en taken.

5.1.1 Draagvlak

Het criterium draagvlak is onderverdeeld in lokaal bestuurlijk draagvlak, regionaal draagvlak en maatschappelijk draagvlak voor de nieuw te vormen gemeente.

Lokaal bestuurlijk draagvlak

Onder lokaal bestuurlijk draagvlak voor een herindelingsvoorstel wordt het draagvlak verstaan dat bestaat bij de colleges en raden van de betrokken gemeenten voor het voorstel.

Met de principebesluiten van de raden van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik op 10 november 2015 is aan dit criterium voldaan. De gemeenten hebben daarmee op eigen initiatief en met eigen motieven voor deze herindeling gekozen. Zie de paragrafen 2.4 en 3.3 voor respectievelijk de voorgeschiedenis en de onderbouwing van de herindeling.

Regionaal bestuurlijk draagvlak

Een gemeentelijke herindeling heeft invloed op de positie van omliggende en naburige gemeenten en op de bestuurlijke verhoudingen in de regio. Gemeenten en provincies stellen bij een herindeling de omliggende of anderszins betrokken gemeenten in de gelegenheid om een zienswijze in te dienen. Indien samenvoegende gemeenten besluiten een negatieve zienswijze van een omliggende gemeente niet over te nemen, vraagt het kabinet om een onderbouwing van dat besluit.

In de voorbereidingen op de herindeling is door de gemeenten een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd waarin is gekeken naar regionaal draagvlak onder buurgemeenten en regionale partners. Uit dat haalbaarheidsonderzoek blijkt dat de vorming van Vijfheerenlanden breed bestuurlijk wordt gedeeld en geaccepteerd. Aandachtspunt is wel dat het oppakken van regionale vraagstukken, zoals het sociale domein en waterveiligheid, op een voor de toekomst adequate en duurzame manier wordt vormgegeven.

In de fase van open overleg onder regie van de IPC is dit punt nader onderzocht en zijn wederom gesprekken gevoerd in de regio. De vertegenwoordigers van de samenwerkingsverbanden hebben daarin aangegeven bereid te zijn mee te werken aan het oplossen en mitigeren van eventuele negatieve (financiële) effecten die uit de herindeling van Vijfheerenlanden voortvloeien (zie bijlagenboek voor verslagen van het open overleg).

De omliggende en naburige gemeenten en ook de regionale samenwerkingsverbanden worden na vaststelling van het herindelingsontwerp in de gelegenheid gesteld hun zienswijzen kenbaar te maken.

Maatschappelijk draagvlak

Voor het maatschappelijke draagvlak voor een gemeentelijke herindeling geldt als uitgangspunt dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor het betrekken van inwoners en andere belanghebbenden bij het herindelingsproces. Eenieder kan zienswijzen indienen na vaststelling van het herindelingsontwerp. Deze zienswijzen worden samen met de reacties opgenomen in het herindelingsadvies. Betrokken gemeenten hebben daarnaast een inspanningsverplichting om te investeren in het maatschappelijke draagvlak voor een herindeling. Het kabinet hecht eraan dat gemeenten onderzoek (laten) doen naar het maatschappelijke draagvlak onder inwoners en maatschappelijke organisaties voor een herindelingsvoorstel.

Per gemeente worden hierna de inspanningen en resultaten beschreven. In bijlage II is per gemeente een logboek van de ondernomen activiteiten ten behoeve van maatschappelijk draagvlak opgenomen.

Gemeente Leerdam

Het bestuur en de organisatie van Leerdam hebben in het voortraject ingezet op de informatieverstrekking aan de inwoners en de wens in contact te staan met de inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Er zijn discussieavonden georganiseerd en er heeft een peiling onder de inwoners plaatsgevonden. Inwoners van Leerdam hebben tijdens de gesprekken rondom de strategische verkenning aangegeven dat zij een herindeling een logische stap vinden voor maatschappelijke vraagstukken zoals decentralisaties en de Omgevingswet. De gemeente Leerdam heeft er vervolgens voor gekozen om inwoners en partners te blijven informeren door middel van persoonlijke gesprekken, brieven en artikelen in de media.

Gemeente Vianen

De gemeente Vianen heeft in 2014 en 2015 een intensief verkennend traject doorlopen, gericht op de bestuurlijke toekomst. Onderdeel van dit traject waren diverse bijeenkomsten met inwoners. Er zijn onder meer een apart jongerengesprek en zes e-debatten georganiseerd. De bijeenkomsten waren gericht op het verstrekken van informatie, het peilen van de betrokkenheid en het onderzoeken van wat belangrijk is voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Een afsluitende bijeenkomst in het verkennend traject met inwoners was een hoorzitting waarin inwoners, on-

dernemers en maatschappelijke instellingen gelegenheid kregen hun mening te uiten over de inmiddels voorgenomen fusie.

Uit peilingen en gesprekken blijkt dat de inwoners van de gemeente Vianen zeer betrokken zijn bij de bestuurlijke toekomst. Er is steun voor de gekozen route van herindeling met Zederik en Leerdam. In samenwerking met de gemeenten Leerdam en Zederik is een aparte bijeenkomst georganiseerd voor de ondernemersverenigingen. De besturen van de betrokken verenigingen hebben daarbij aangegeven zich te kunnen vinden in vorming van de gemeente Vijfheerenlanden en hebben aangegeven dat de positionering van Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht een kansrijke optie is.

Gemeente Zederik

‘Vijfheerenlanden’ is al bijna drie jaar een vast onderdeel van de communicatie naar de inwoners van Zederik. De communicatiestrategie van Zederik is ‘Digitaal, tenzij’. Met diverse oproepen via sociale media zijn de inwoners actief opgezocht. Daarnaast zijn er uitgebreide publicaties met volledige rapportages (waaronder Onderzoek Schutte, Haalbaarheidsonderzoek) geplaatst in de lokale krant.

De burgemeester heeft intensief ingezet op draagvlak via post, columns in de lokale krant, presentaties tijdens bijeenkomsten en informatieavonden. Een citaat:

• “Ik stuur u een persoonlijke brief en dat is niet zonder reden.
• De gemeente Zederik staat voor forse uitdagingen ... Laat
• van u horen! We willen graag hierover met u van gedachten
• wisselen. Dat kan door één van de bijeenkomsten te
• bezoeken en de online enquête in te vullen. Bekijk ook mijn
• videoboodschap op www.zederik.nl/5heerenlanden.”

Zederik heeft meerdere informatiebijeenkomsten georganiseerd, verspreid over de diverse dorpen en gericht op diverse doelgroepen. Deze zijn zeer goed bezocht. Inwoners schroomden niet de discussie aan te gaan op basis van vragen als: wat vindt u van het voornemen om samen te gaan, wat wilt u de raadsleden en het college meegeven als tip, idee of zorg? Uit deze bijeenkomsten blijkt dat voor de betrokken inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen een fusie tussen de drie gemeenten als heel natuurlijk wordt gezien. Onderwerpen als provinciekeus, belastingen, Wmo-uitvoering werden vaak besproken, op een constructieve manier.

De gemeente heeft inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners ook betrokken via e-debatten. Er zijn 615 enquêtes ingevuld en 165 belangstellenden hebben de bijeenkomsten bezocht.

5.1.2 Interne samenhang, dorps- en kernenbeleid

Dit criterium betreft de beoordeling of de nieuw te vormen gemeente een logische samenhang kent en gaat in op de visie die de drie gemeenten hebben op de wijze waarop de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden de inwoners, dorpen, wijken en organisaties bij beleidsvorming en -uitvoering betreft.

Uit diverse onderzoeken die in de regio zijn uitgevoerd wordt duidelijk dat Vijfheerenlanden een samenhangend en coherent gebied is. De drie gemeenten aan de oostkant van de regio A-V hebben op historisch, maatschappelijk en ruimtelijk vlak veel met elkaar gemeen. De nieuwe gemeente kent een samenspel van stedelijke kernen en landelijk gebied met dorpse kernen. Dit maakt dat er ook grote samenhang is in de inhoudelijke opgaven, onder meer behoud van de cultuurhistorische waarde, het landschapelijke karakter, de ontsluiting van het gebied, het versterken van recreatie en toerisme en het aansluiten van het onderwijs op de arbeidsmarkt. De gemeenschappen in de kernen zijn betrokken en voelen zich samen met de gemeente verantwoordelijk voor de vitaliteit van de kernen. De gemeenten hebben dat in hun visie (hoofdstuk 4) als belangrijk speerpunt benoemd. De huidige gemeenten hebben nu al ruime ervaring met het werken in en met verschillende kernen en gemeenschappen, variërend in grootte en identiteit. In de voorbereiding op de samenvoeging kunnen de gemeentebesturen hieruit putten. Daarom is bewust gekozen voor deze schaal, zodat er samenhang tussen de kernen is en er een adequaat kernenbeleid gevoerd kan worden.

5.1.3 Bestuurskracht en duurzaamheid

De nieuwe gemeente dient over het vermogen te beschikken om voldoende bestuurskracht te ontwikkelen op ambtelijk en bestuurlijk niveau. Een gemeente is bestuurskrachtig als zij zelfstandig (zonder te grote afhankelijkheid van andere gemeenten of samenwerkingsverbanden) in staat is haar maatschappelijke opgaven op te pakken en haar wettelijke taken adequaat uit te voeren.

De drie gemeenten willen in staat blijven om hun ambities en opgaven waar te maken. De veranderende omstandigheden, zowel bestuurlijk als maatschappelijk, maken dat complex. Hoofdstuk 4 laat zien dat er met de voorgestelde samenvoeging een nieuwe gemeente ontstaat met een kwalitatief hoogwaardige organisatie en met robuuste financiële slagkracht, die in staat is in te spelen op maatschappelijke vraagstukken en haar taken kan uitvoeren. De gemeente zoekt naar een passende afstand tussen burger en bestuur en wil dit combineren met een goede vormgeving van burgerparticipatie en relaties met maatschappelijke partners. De gemeente zal meer de regierol (faciliteren en regisseren) innemen en de samenwerking zoeken met initiatiefnemers en partners in de gemeente, waarbij ondernemerschap, gedeeld eigenaarschap en gedeelde verantwoordelijkheid gestimuleerd worden. Een grotere gemeente die op vernieuwende manieren wil werken heeft bestuurders nodig die daar qua profiel en competenties bij passen. De samenvoeging maakt dat er uit een grotere populatie van politici en bestuurders de juiste personen geselecteerd kunnen worden. Het is te verwachten dat de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden voor een langere periode zelfstandig kan voortbestaan, zonder afhankelijk te zijn van andere gemeenten. Gelet op het bestuurlijk krachtenveld in de regio's, zetten de gemeenten deze goed onderbouwde stap zonder dat er een andere opschaling in gedachten is voor een middellange termijn.

Toch blijft samenwerking met omliggende gemeenten nodig. Niet gericht op het behoud van zelfstandigheid, maar juist op regionale opgaven die gemeentegrenzen overstijgen. Rond die regionale opgaven kan de grotere gemeente Vijfheerenlanden een stevige positie innemen, met de insteek van 'grensontkennend' samenwerken: los van bestuurlijke grenzen. Dit kan bijvoorbeeld in het sociale domein. In die samenwerkingsverbanden vertegenwoordigt de gemeente een groter inwoneraantal en een groter grondgebied, waarmee zij meer invloed kan hebben op de agenda en op het realiseren van eigen ambities.

5.1.4 Evenwichtige regionale verhoudingen

Dit criterium betreft de vraag of er door de vorming van de nieuwe gemeente goede regionale verhoudingen ontstaan en het toekomstperspectief van omliggende gemeenten niet nadelig wordt beïnvloed.

De drie huidige gemeenten maken deel uit van meerdere samenwerkingsverbanden, in allerlei vormen, op allerlei verschillende beleidsdomeinen, met verschillende geografische oriëntaties. De voorgestelde samenvoeging tot één nieuwe gemeente creëert een krachtige speler om in deze samenwerkingsverbanden te opereren. In relatie tot de Utrechtse buurgemeenten komen de schaalgroottes dicht bij elkaar. In vergelijking met de Zuid-Hollandse en Gelderse buurgemeenten wordt de schaal, met ruim 54.000 inwoners, relatief groter. Maar deze gemeenten – Giessenlanden (14.544 inwoners in 2016) en Molenwaard (29.067) aan de westzijde en Lingewaal (11.112) aan de oostzijde – zijn zich inmiddels op schaalvergroting aan het voorbereiden. Daarmee anticiperen alle gemeenten in de regio op het in evenwicht houden van de regionale verhoudingen en is er geen sprake van restproblematiek.

De gemeente heeft nadrukkelijk de ambitie om ‘grensontkennend’ samen te werken: gericht op de opgaven, zonder zich te laten leiden door bestuurlijke grenzen. Dit betekent wel een heroriëntatie op de deelname van de nieuwe gemeente in de samenwerkingsverbanden in de regio’s A-V en Utrecht. Daarnaast vloeit uit deze herindeling het vraagstuk voort van de keuze voor een vestigingsprovincie van de nieuwe gemeente. Dat heeft consequenties voor de bij wet voorgeschreven samenwerkingsverbanden die aan provinciegrenzen verbonden zijn, zoals de veiligheidsregio’s, de omgevingsdiensten en de regio’s voor gemeentelijke gezondheidszorg. Hoofdstuk 6 gaat hier nader op in.

5.2 Provinciale criteria

Vanuit de provincie Utrecht wordt er bij gemeentelijke herindeling, conform het coalitieakkoord, voornamelijk naar de aspecten draagvlak en eigen initiatief van de gemeenten gekeken. Voor de provincie is het van belang dat er breed draagvlak is voor een herindeling en dat de wens tot herindeling van onderop tot stand komt. Dit zijn de voornaamste provinciale criteria.

In de pleitnota van juli 2016 (zie bijlageboek) schrijft de provincie over het draagvlak en de wens tot samenwerken.

- “De drie gemeenten hebben inwoners, bedrijfsleven en maatschappelijk middenveld betrokken bij het besluit van herindeling tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. De diverse onderzoeksrapporten en de uitkomsten van het ‘open overleg’ van de IPC hebben het beeld opgeleverd dat de gemeenten zorgvuldig zijn geweest over de herindeling als duurzaam toekomstbeeld voor hun inwoners, bedrijven en maatschappelijk middenveld.”

Ook de provincie Zuid-Holland erkent deze wens van onderop:

- “De provincie Zuid-Holland steunt het initiatief van de gemeenten Vianen, Leerdam en Zederik om samen één nieuwe gemeente Vijfheerenlanden te vormen.”
(Brief provincie Zuid-Holland, herindeling Vijfheerenlanden juli 2016, zie bijlageboek).

Kortom, aan de criteria van draagvlak en ‘van onderop’ van beide provincies wordt voldaan.

5.3 Conclusie van de toetsing

Door zowel provincie als wetgever wordt aan de hand van criteria beoordeeld in hoeverre een herindeling een adequate en wenselijke maatregel is. Met de voorgestelde samenvoeging ontstaat een krachtige gemeente Vijfheerenlanden die in staat is haar opgaven en taken uit te voeren en van betekenis is voor de regionale vraagstukken. Een eigen toetsing laat zien dat de voorgestelde herindeling voldoet aan deze criteria van het Beleidskader gemeentelijke herindeling en de (beperkte) provinciale criteria.

6. Provinciale grenswijziging

Een wijziging van de provinciegrens is voor deze herindeling noodzakelijk omdat Leerdam en Zederik in de provincie Zuid-Holland liggen en Vianen in de provincie Utrecht. De provinciegrenswijziging is annex aan de breed gedragen fusiewens van de drie gemeenten. Een bestuurlijke meerderheid van de gemeenten (de raden van Leerdam en Vianen en de drie colleges) heeft een voorkeur voor de provincie Utrecht uitgesproken; de raad van Zederik heeft een voorkeur voor de provincie Zuid-Holland.

6.1 Inleiding

In de fase van het open overleg van deze herindelingsprocedure hebben zowel de IPC als de provincie Utrecht (die de procedure heeft voortgezet) gesproken met de (buur)gemeenten, de provincie Zuid-Holland en relevante samenwerkingspartners over de voorgenomen fusie van de drie gemeenten, de eventuele gevolgen van deze provinciekeuze voor de nieuwe gemeente, de organisatie en de samenwerking (zie bijlagenboek). Daarnaast is een aantal organisaties schriftelijk bevraagd over de gevolgen van de herindeling en de gewenste provinciekeuze (zie bijlagenboek). Dit hoofdstuk beschrijft de onderbouwing van de provinciekeuze vanuit het perspectief van de gemeenten, de regio en de provincie. Vervolgens gaat dit hoofdstuk nader in op de gevolgen van deze provinciekeuze.

Uitgangspunt voor de provincie Utrecht bij de keuze voor een vestigingsprovincie is dat zij de voorkeur volgt van de meerderheid van de gemeenten, in lijn met de opvatting van de minister van BZK,

dat herindelingen zoveel mogelijk ‘van onderop’ tot stand komen en in lijn met de democratische beginselen.

De nieuwe gemeente zet in op de toekomst en zoekt een omgeving waar de meeste kansen liggen. Belangrijk zijn haar streven naar een meer invloedrijke bestuurlijke positie en economische groei gericht op innovatie. Die belangen zijn volgens de gemeenten het beste geborgd in de provincie Utrecht die qua bestuursstijl, sturingsfilosofie en platform de meeste ruimte biedt en beschikt over een op innovatie gerichte (‘nieuwe’) economie met een groei boven het Nederlands gemiddelde. In dit hoofdstuk wordt dan ook achtereenvolgens ingegaan op de perspectieven van de herindelende gemeenten, de omgeving en de provincie (beschreven in 6.2); de gevolgen van deze provinciekeuze (6.3) en de conclusies van de provincie (6.4). Tot slot wordt het vervolgproces beschreven (6.5).

6.2 Onderbouwing

6.2.1 Lokaal perspectief

In opdracht van de drie gemeenteraden heeft bureau Code Samen in het haalbaarheidsonderzoek Richting Vijfheerenlanden (september 2015) onder meer onderzoek gedaan naar de provinciekeuze. Op basis van de bestaande relatiepatronen² en de analyse van het provinciaal beleid van Utrecht en Zuid-Holland, laat het onderzoek zien dat Utrecht op alle punten goed aansluit bij het gewenste profiel van de nieuwe gemeente: op alle vier de focuspunten van de raad is de provincie Utrecht aantrekkelijk voor de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. Bovendien is de lastendruk in Utrecht lager dan in Zuid-Holland. Een bestuurlijke meerderheid van de gemeenten (de raden van Leerdam en Vianen en de drie colleges; de raad van Zederik heeft een voorkeur voor Zuid-Holland) kiest voor de provincie Utrecht omdat zij vindt dat deze provincie meer kansen voor de toekomst biedt voor de nieuwe gemeente. Daarbij is met nadruk gesteld dat:

“Een besluit tot herindeling is geen besluit dat we nemen voor de komende paar jaar maar een besluit dat ook recht moet doen aan de belangen van onze inwoners en

• *bedrijven over 15 of 20 jaar. Een gemeente Vijfheerenlanden bevindt zich, ook als gemeente, in de grootstedelijke en buitengewoon dynamische en innovatieve regio Utrecht en blijft daar ook liggen. Die regio ligt nu eenmaal grotendeels in de provincie Utrecht. Het is dan ook daar dat we nu en in de toekomst bestuurlijk de belangen van onze inwoners en bedrijven het beste kunnen behartigen.”*

Dit wordt onderschreven in een brief (van 8 december 2015, zie bijlageboek) aan beide provincies met het verzoek de procedure te starten, waarin de gezamenlijke colleges het volgende aangeven. “Op basis van de inhoudelijke onderbouwing zoals in het onderzoek van Code Samen is opgenomen en op basis van het feit dat twee van de drie gemeenten zich expliciet hebben uitgesproken voor de provincie Utrecht geven de gezamenlijke colleges er de voorkeur aan de nieuwe gemeente onder te brengen in de provincie Utrecht.”

In de onderstaande paragraaf wordt nader ingegaan op de motivatie van de gemeenten aan de hand van de vier focuspunten:

- professionele en invloedrijke gemeente
- economische potentie (met meer hoogwaardige werkgelegenheid)
- vitale kernen met betrokken inwoners
- toeristische en recreatieve ontwikkeling

Professionele en invloedrijke gemeente

In Utrecht bestaat het bestuurlijk centrum uit minder gemeenten dan in Zuid-Holland, waardoor de invloed die Vijfheerenlanden kan uitoefenen groter is. De meerderheid van de raden stelt het volgende:

• *“Wij willen dan ook in de provincie Utrecht aan tafel zitten zodat er niet over ons maar met ons gesproken wordt.”*
(raadsvoorstellen van 10 november 2015)

Op basis van het profiel van Vijfheerenlanden zijn er inhoudelijk en bestuurlijk goede verbindingen met de ontwikkelingen en de bestuurlijke structuur in de provincie Utrecht. In de Utrechtse regio wordt Vijfheerenlanden een middelgrote gemeente, vergelijkbaar

met Nieuwegein, Zeist en Stichtse Vecht met dito mogelijkheden van bestuurlijke invloed, sturing en verantwoordelijkheid. De nieuwe gemeente kan bestuurlijke verantwoordelijkheid nemen voor regionale vraagstukken door onderdeel te worden van de bestuurlijke samenwerking in de regio Utrecht.

De huidige drie gemeenten zijn zich ervan bewust dat ook voor de toekomst van de fusiegemeente samenwerking en goede relaties met de omgeving noodzakelijk zijn om haar opgaven aan te kunnen. De nieuwe gemeente heeft ook geografische samenhang en daardoor gemeenschappelijke opgaven met de regio A-V. Samenwerking in die regio zal daarom nodig blijven. De ambitie van de drie gemeenten is dat Vijfheerenlanden haar samenwerking zelf actief gaat vormgeven vanuit de opgave en het principe van ‘grensontkennend samenwerken’.

Economie en innovatie

De nieuwe gemeente Vijfheerenlanden heeft economische groei als hoge prioriteit benoemd. De gemeente is er bij gebaat aan te sluiten bij een regio die economisch sterk is en investeert in economische ontwikkeling. Belangrijke reden voor het lokaal bestuurlijk draagvlak voor de provincie Utrecht is dat de Utrechtse regio het economisch goed doet. De nieuwe gemeente kan onderdeel worden van de Economic Board Utrecht (EBU) en de U10, om bij te dragen aan en de vruchten te plukken van de economische ontwikkeling en de aantrekkelijke en dynamische woon- en werkregio.

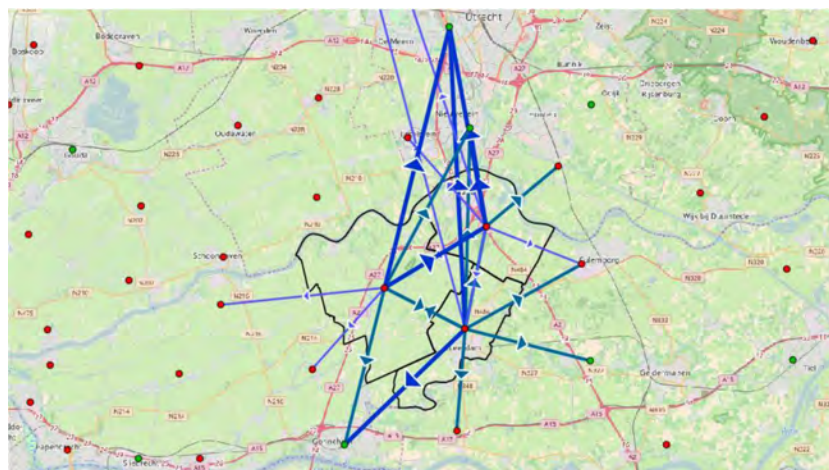
De nieuwe gemeente kenmerkt zich door een grote en diverse agrarische sector. Landbouw en veehouderij zijn de belangrijkste agrarische functies in het landelijk gebied. Als gevolg van innovatie en nieuwe bedrijfsconcepten vindt ook menging met andere agrarische en recreatieve functies plaats. De nieuwe gemeente kan voor de verdere ontwikkeling van de agrarische economie de uitgangspunten van de EBU (groen, gezond en slim) en haar eigen agrarische karakter en economische profiel combineren door vormen van ‘agribusiness’ te ontwikkelen.

De nieuwe gemeente ligt op het kruispunt A2-A27-A15 en is daar

mee een aantrekkelijke vestigingsplek voor ondernemers. De gemeente maakt fysiek deel uit van de A2-kennisas tussen Utrecht en Eindhoven. Deze ligging biedt kansen voor economische ontwikkeling, zoals het leveren van een innovatieve bijdrage aan de A2-kennisas. De nabijheid van kennis- en onderwijsinstellingen in de provincie Utrecht sluit ook goed aan bij de keuze van de nieuwe gemeente voor innovatieve ('nieuwe') economie.

Het woon-werkverkeer en het gebruik van sociale en medische voorzieningen voor Vijfheerenlanden is als totaal sterker op Utrecht gericht dan op Zuid-Holland. In aanvulling daarop laat onderstaande kaart de pendeltrends vanuit de drie gemeenten zien. Deze zijn overwegend op het noorden (regio Utrecht) gericht (zie figuur 6.1).

Figuur 6.1 – Kaart met pendelstromen (Rienstra Beleidsadvies en –onderzoek, oktober 2016)

Vitale kernen en betrokken inwoners

De nieuwe gemeente heeft de eigen identiteit van elke kern en de betrokkenheid van de lokale gemeenschappen hoog in het vaandel staan. Daarvoor streeft de nieuwe gemeente naar een aantrekkelijke en groene leefomgeving, met toereikende basisvoorzieningen in de kernen.

De vitaliteit van het platteland en de leefbaarheid van kleine kernen zijn belangrijke opgaven voor de Utrechtse regio, die in samenhang met de economische en recreatieve opgave worden opgepakt. Vanuit de triple-helixsamenwerking draagt ook de aanwezigheid van belangrijke onderwijs- en zorginstellingen in de regio Utrecht bij aan het ontwikkelen van zorgconcepten die toegepast worden bij het vitaal houden van het platteland. Voor de leefbaarheid van de kleine kernen besteedt de provincie Utrecht aandacht aan vraaggericht openbaar vervoer, voorzieningen (waaronder snel internet) en economie.

Toeristische en recreatieve ontwikkeling

De fysieke (vrijetijds)verbindingen tussen stad en platteland, met als doel bijdragen aan de bereikbaarheid en vitaliteit van de dorpen, staan in de regio Utrecht op de agenda. Daar wil de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden van profiteren. Tegelijkertijd hebben de inwoners van Utrecht baat bij uitbreiding van het groen: de bevolking groeit en dat vraagt om nieuwe recreatiemogelijkheden. De regio Vijfheerenlanden kan een rol vervullen in de vraag naar een nieuwe “groene uitloop” en de inrichting daarvan.

In de Utrechtse regio is het beleid gericht op het in stand houden van het cultureel erfgoed en dit te verankeren in het ruimtelijke beleid. De provincie stimuleert initiatieven die eraan bijdragen erfgoed zichtbaar en beleefbaar te maken. Er wordt ook geïnvesteerd in het behoud en het in stand houden van cultureel erfgoed. De provincie neemt haar verantwoordelijkheid in het bevorderen van cultuuronderwijs en het in stand houden van het bibliotheeknetwerk. Het afsluiten van cultuurpacten met gemeenten levert een bijdrage aan de profilering van de regio en koppelt provinciale en lokale belangen aan elkaar.

6.2.2 Regionaal perspectief

Regionaal draagvlak voor deze provinciekeuze

In de open overlegfase is diverse buurgemeenten gevraagd wat de provinciekeuze van de toekomstige gemeente Vijfheerenlanden voor hen betekent. De gemeenten Lopik, IJsselstein, Nieuwegein en Houten hebben aangegeven de voorkeur voor Utrecht te begripen vanwege de ontwikkelingskansen en een duidelijke meerwaarde te zien in de toevoeging aan de Utrechtse regio. Lingewaal heeft geen provincievoorkeur voor de nieuwe gemeente en kan zich vinden in het uitgangspunt van Vijfheerenlanden als het gaat om ‘grensontkennend samenwerken’. Culemborg begrijpt dat de samenwerking met de Utrechtse regio van belang is omdat voor het Rivierengebied waartoe Vijfheerenlanden behoort, de assen A2, A15 en A27 van belang zijn. Giessenlanden heeft aangegeven geen voorkeur voor een provincie te hebben; wel wil zij met de buurgemeente Vijfheerenlanden blijven samenwerken, de A-V-visie 2030 behouden en staat zij open voor (grenzeloos) samenwerken. Molenwaard spreekt een voorkeur uit voor aansluiting van Vijfheerenlanden bij Zuid-Holland, waar de afgelopen jaren veel is bereikt in de samenwerking; als Vijfheerenlanden de regio zou verlaten, blijft enkel Alblasserwaard over; dat heeft effect op het sociale domein. Gorinchem verwacht dat de provinciekeuze geen gevolgen heeft voor het winkelgedrag of de schoolkeuze van burgers, noch is te verwachten dat de centrumpositie van Gorinchem wordt aangetast.

6.2.3 Provinciaal perspectief

De gemeente heeft een stijl van werken die past bij de provincie Utrecht

De nieuwe gemeente heeft een ‘stijl’ van werken, gericht op het zelf willen vormgeven van hun toekomst, qua inhoud en samenwerking. Het is een stijl die recht doet aan de belangen van de inwoners en de bedrijven op de lange termijn. Deze stijl van werken past bij de provincie Utrecht en de provincie ondersteunt de analyse van de drie gemeenten dat teveel wordt uitgegaan van een stu-

² De Wet veiligheidsregio's en de Wet Publieke gezondheid houden met elkaar verband en dat betekent dat de GGD-grens congruent is met de grens van de veiligheidsregio.

³ Deze schets is onder meer gebaseerd op uitkomsten van de ‘open overleggen’ van de IPC Vijfheerenlanden en GS van Utrecht en de genoemde schriftelijke reacties (zie bijlage III).

rende overheid. De overgang naar een participerende overheid is nodig. De rol van de overheid is immers sterk aan het veranderen. Inwoners, instellingen en bedrijven willen meedoen; ze kijken niet naar bestuurlijke grenzen, maar naar functionele samenwerking.

De nieuwe gemeente heeft specifieke kwaliteiten op het gebied van natuur, landschap, recreatie en toerisme, en woningaanbod die van toegevoegde waarde zijn voor de Utrechtse regio.

Maatschappelijke opgaven centraal

De nieuwe gemeente stelt de maatschappelijke opgaven centraal, zij werkt opgavegericht en over bestuurlijke grenzen heen samen met andere overheden, bedrijven, kennis- en andere maatschappelijke instellingen en inwoners om bij te dragen aan de ontwikkeling van een krachtige regio. De provincie Utrecht is overtuigd van de kracht van de regio waarin de gemeenten op basis van regionale opgaven hun eigen keuzes maken voor regionale samenwerking. In dit 'nieuwe denken' gaat het om het ontwikkelen en het beter benutten van (economische) kansen. De werkwijze van de nieuwe gemeente sluit zo goed aan op de werkwijze van de Utrechtse regio en van de provincie.

6.3 Gevolgen provinciale grenswijziging

Een gemeentelijke herindeling heeft altijd gevolgen voor de regionale samenwerking: er worden keuzes gemaakt over voortzetting, wijziging of beëindiging van samenwerking met (buur)gemeenten en/of maatschappelijke partners én over de condities waaronder dit gebeurt. Dit geldt in ieder geval voor de samenwerkingsrelaties die gemeenten zelfstandig zijn aangegaan, de zogenaamde 'vrijwillige samenwerkingsverbanden'. In dit geval, omdat er sprake is van wijziging van de provinciegrens, heeft het ook gevolgen voor een aantal 'wettelijke samenwerkingsverbanden'. Voor deze verbanden worden de samenstelling en de indeling bij wet geregeld, waarbij de provinciegrens bepalend is. Het gaat om de veiligheidsregio, de GGD en de omgevingsdienst³.

Deze paragraaf schetst hoe de drie gemeenten, hun samenwerkingspartners en Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland de gevol-

gen van de provinciekeuze Utrecht inschatten als het gaat om de verschillende samenwerkingsverbanden. Daarnaast is het waterschap Rivierlanden, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en de Raad voor de Rechtspraak schriftelijk gevraagd om de gevolgen van een provinciekeuze voor hun organisatie en taken in te schatten⁴.

In de fase van het 'open' overleg is aan de besturen van de betrokken samenwerkingsverbanden gevraagd wat de gevolgen van een provinciegrenswijziging zijn voor hun organisatie en taakuitoefening. In deze paragraaf wordt beknopt de strekking van de gesprekken weergegeven.

6.3.1 Veiligheidsregio's Utrecht en Zuid-Holland Zuid.

Het gebied van Leerdam, Vianen en Zederik kent geen bijzondere risico's. Bij de overgang van dit gebied naar de Utrechtse regio blijven de dienstverlening aan de burgers en de veiligheid gewaarborgd. De uit- en toetreding van gemeenten als gevolg van de provinciegrenswijziging kunnen beide organisaties goed opvangen. Wel zijn (afstemmingen)afspraken nodig op operationeel niveau over organisatie, personeel, materieel, materiaal e.d. Hierbij kan gedacht worden aan de ambulancepost in Meerkerk en de aanrijtjiden. Overigens hebben beide organisaties ervaring met het maken van de benodigde grensoverschrijdende afspraken met aangrenzende regio's. Beide veiligheidsorganisaties spreken maximale bereidheid uit om te overleggen over de overdracht van personeel en materieel en willen meewerken aan het zoveel mogelijk beperken van de publieke kosten.

6.3.2 GGD regio Utercht en Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid

Een mogelijke overgang van Leerdam en Zederik naar de provincie Utrecht heeft voor Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid meer consequenties dan het intreden van Vianen, maar deze zijn wel te overzien. Financiële problemen vallen relatief mee maar er

³ De Wet veiligheidsregio's en de Wet Publieke gezondheid houden met elkaar verband en dat betekent dat de GGD-grens congruent is met de grens van de veiligheidsregio.

⁴ Deze schets is onder meer gebaseerd op uitkomsten van de 'open' overleggen van de IPC Vijfheerenlanden en GS van Utrecht en de genoemde schriftelijke reacties (zie bijlageboek).

moeten afspraken gemaakt worden over frictiekosten, de jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg. De GGD Regio Utrecht heeft een intensief proces van overname en invlechting van de jeugdgezondheidszorg achter de rug. Dat is goed en zorgvuldig verlopen en biedt vertrouwen voor de invlechting van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. Beide organisaties hebben de bereidheid uitgesproken om de kosten van het ontvlechttingsvraagstuk zoveel mogelijk te beperken.

6.3.3 Omgevingsdiensten Zuid-Holland Zuid en Utrecht

De uittreding van Leerdam en Zederik heeft geen consequenties voor het voortbestaan van de dienst. De uittreding kan worden opgevangen maar heeft tegelijkertijd een negatieve invloed op de organisatieontwikkeling. De toetreding van een grote nieuwe gemeente Vijfheerenlanden stelt geen bijzondere eisen aan de organisatie van de Omgevingsdienst regio Utrecht wat betreft kennis en expertise in de taakuitvoering. De bouw- en VTH-taken van Leerdam worden door deze dienst nu ook al uitgevoerd voor enkele gemeenten. De beide diensten hebben uitgesproken dat zij bij uit- en toetreding van gemeenten geen onnodige (personeels) kosten willen veroorzaken. Nagegaan dient te worden hoe medewerkers overgeheveld kunnen worden van de ene naar de andere organisatie.

6.3.4 Nationale Politie, Openbaar Ministerie en Raad voor de Rechtspraak

Uit de schriftelijke reacties van de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie en de Raad voor de Rechtspraak blijkt dat zij inschatten dat er geen verandering optreedt in de kwaliteit van de dienstverlening of uitvoeringskracht. Wel zal er een verschuiving optreden in personeel, materieel e.d., maar deze effecten zijn naar verwachting goed op te vangen. De politie-eenheid Rotterdam schat in dat de verschuiving van Leerdam en Zederik naar Utrecht meer impact op de organisatie zal hebben dan als Vianen naar Zuid-Holland zou overgaan. De Nationale Politie geeft ook aan dat tijdig een actie- en uitvoeringsplan zal worden opgesteld. Wat de Raad voor de Rechtspraak betreft staat het belang van de rechtzoekende voorop bij de bepaling van de provincievoorkeur.

6.3.5 Waterschap Rivierenland

De samenwerking met de provincie Utrecht voor het beheersgebied van Vianen wordt nu vooral op praktische wijze vormgegeven. Bij de overgang van Vijfheerenlanden naar Utrecht neemt het beheersgebied van Utrecht toe en zal er meer samenwerking nodig zijn, met name op de dossiers regionale waterkeringen en het vaarwegbeheer. Voor Vianen heeft het waterschap al met de Veiligheidsregio Utrecht en de provincie Utrecht te maken. Van belang is dat de onderlinge afstemming tussen veiligheidsregio's en het waterschap over de besluitvorming binnen de dijkringen goed geborgd blijven. Het waterschap Rivierenland omvat vier provincies en vijf veiligheidsregio's; een goede overlegstructuur met de samenwerkingspartners is dan ook vanzelfsprekend.

6.3.6 Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland

Gedeputeerde Staten hebben in hun pleitnota van 6 juli 2016 (positief) gereageerd op de vorming van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden en gepleit voor de provinciekeuze van Zuid-Holland voor deze gemeente.

Op basis van de IPC-gesprekken met buurgemeenten en besturen van samenwerkingsverbanden in de Utrechtse en de Zuid-Hollandse regio, concluderen GS van Zuid-Holland dat er doorslaggevende argumenten zijn voor behoud van de eenheid in het gebied van de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden, voor aansluiting van de nieuwe gemeente bij de Zuid-Hollandse samenwerkingsverbanden en voor het deel laten uitmaken van de nieuwe gemeente van de provincie Zuid-Holland. Zij hebben moeite met de gevolgen van een eventuele overgang van de nieuwe gemeente naar de provincie Utrecht en de daaruit voortvloeiende oriëntatie van de nieuwe gemeente op Utrechtse gemeenten als het om samenwerking gaat. Burgers en bedrijven in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden ondervinden negatieve gevolgen van de afbraak van het goed lopende netwerk op het gebied van sociale en maatschappelijke zorg, arbeidsmarkt en (water)veiligheid. Een bijkomend effect zijn de kosten van uittredingen uit publieke samenwerkingsverbanden.

Tijdens het overleg hebben Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland in het bijzonder aandacht gevraagd voor twee aspecten:

- de aflopende OV-concessie voor de Merwede-Lingelijn: Zuid-Holland spreekt zich uit voor voortzetting van de Merwede-Lingelijn en voor de benodigde samenwerking (zie verderop in dit document)
- de duurzaamheid van Vijfheerenlanden in regionaal perspectief voor de middellange termijn (zie paragraaf 5.1.3).

6.3.7 Vrijwillige samenwerkingsverbanden sociaal domein

- AVRES is het Werk- en Leerbedrijf in de regio A-V. AVRES voert de Participatiewet uit en is het aanspreekpunt voor werk, inkomen, re-integratie, schulddienstverlening en werkgeversdienstverlening. Hardinxveld- Giessendam treedt uit de regeling en naar verwachting Lingewaai ook. Bij uittreding van Leerdam en Zederik blijft er te weinig massa over om AVRES in stand te houden.
- Werk en Inkomen Lekstroom (WIL) is een samenwerkingsverband van Vianen en vier andere gemeenten.
- PAUW Bedrijven is een samenwerkingsverband (GR) van Vianen en vijf andere gemeenten op het gebied van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). De deelnemende gemeenten zijn tot het genomen besluit gekomen om de gemeenschappelijke regeling in de huidige vorm te stoppen en de taken en het personeel onder te brengen in een andere vorm, die 'participatieproof' zal zijn.

6.3.8 Overige vrijwillige samenwerkingsverbanden

- In de regio A-V werken zes gemeenten (waaronder Zederik en Leerdam) samen op een aantal domeinen, waaronder economie en toerisme, verkeer en vervoer en arbeidsmarkt. Als Leerdam en Zederik uit deze gemeenschappelijke regeling stappen, heeft dat consequenties voor dit samenwerkingsverband.
- In de Utrechtse regio is de U10 geen formeel op de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) gebaseerd samenwerkingsverband. Een meervoudige oriëntatie op regionale samenwerking is voor gemeenten in deze regio niet ongebruikelijk. Het komt voor bij gemeenten in overgangs-/grensgebieden zoals Zeist, Stichtse Vecht, IJsselstein en Food Valley (zie ook paragraaf 3.2).

6.3.9 Leerdam, Vianen en Zederik

De herindelende gemeenten vragen aandacht voor het ontvlechtingsvraagstuk als gevolg van de provinciegrenswijziging. Zij zijn van mening dat de gevolgen van een mogelijke uittreding niet eenzijdig bepaald kunnen worden. De (gedwongen) uittreding van enkele wettelijke samenwerkingsverbanden is een gevolg van een provinciegrenswijziging die annex is aan hun breed gedragen fusiewens. De gemeenten zijn van oordeel dat de grenswijziging een provinciaal belang dient en een provinciale verantwoordelijkheid is. Het ontvlechtingsvraagstuk kan daarom niet enkel op de gemeenten worden afgewend.

Leerdam, Vianen en Zederik hebben in de aanloop naar de herindeling duidelijk te kennen gegeven dat zij ook verantwoordelijkheid hebben voor de regio A-V en dat zij deze regio niet de rug zullen toekeren. De drie gemeenten willen hun regionale samenwerking (opnieuw) vormgeven op basis van 'grensontkennend samenwerken': bestuurlijke grenzen zijn niet leidend, de opgaven wel. Zij geven dat op een eigentijdse, flexibele wijze vorm, waarbij de structuur zo licht mogelijk is. Als grensgemeente is zij bereid om soms een dubbele oriëntatie te hebben als het gaat om samenwerking.

6.4 Conclusies

Op grond van de geschetste perspectieven en de gevolgen van de provinciegrenswijziging als gevolg van de herindeling tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden, komt de provincie Utrecht tot de volgende boordeling.

6.4.1 Ontwikkelingsperspectief gemeenten

Uitgangspunt voor de provincie Utrecht bij de keuze voor een vestigingsprovincie is dat zij de voorkeur volgt van de meerderheid van de gemeenten, overeenkomstig de opvatting van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), dat herindelings zoveel mogelijk 'van onderop' tot stand komen en in lijn zijn met de democratische beginselen.

De nieuwe gemeente zet in op de toekomst en zoekt een omgeving waar de meeste kansen liggen. Voor Vijfheerenlanden is belangrijk haar streven naar een meer invloedrijke bestuurlijke positie en

economische groei gericht op innovatie. Die belangen zijn volgens de gemeenten het beste geborgd in de provincie Utrecht die qua bestuursstijl, sturingsfilosofie en platform de meeste ruimte biedt, en beschikt over een op innovatie gerichte ('nieuwe') economie met een groei boven het Nederlands gemiddelde. Daarnaast is ook de lastendruk van de provincie Utrecht lager.

6.4.2 Samenwerkingsverbanden

Wettelijke samenwerkingsverbanden

Deze interprovinciale herindeling, met gevolgen voor de veiligheidsregio's, gezondheidsdiensten en omgevingsdiensten, is mede door hun recente wetgeving (Wet op de veiligheidsregio's) uniek. Bij de keuze voor Utrecht als provincie waar de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden wordt ingebed, komen de dienstverlening en de veiligheid niet in het gedrang. Ook zijn de gevolgen van deze provinciegrenswijziging bestuurlijk en operationeel goed te ondervangen, mits daar tijdig mee wordt gestart.

Tegelijkertijd wordt opgemerkt dat het in deze fase van het proces (bestuurlijk) complex is om een realistisch kwantitatief beeld te krijgen van de financiële gevolgen van de ontvlechting. Dit heeft te maken met verschillende en te herziene bekostigingssystematieken en daardoor nog onvoldoende beeld van de kostensoorten die samenhangen met de ontvlechting. Wel is het van belang om hier op korte termijn inzicht in te verkrijgen, ook om zo de negatieve gevolgen op de organisatorische aspecten te kunnen beperken.

De provincie concludeert dat er geen zwaarwegende overwegingen zijn die een keuze voor Utrecht, als provincie waartoe de gemeente Vijfheerenlanden behoort, beletten. De provinciegrenswijziging heeft geen invloed op de kwaliteit van de dienstverlening op het gebied van veiligheid, zorg, vergunningverlening en handhaving. Wel heeft de provinciegrenswijziging (organisatorische, operationele en financiële) consequenties en deze dienen tijdig en zorgvuldig opgepakt te worden. Want hoe eerder met deze activiteiten wordt gestart, hoe beter de gevolgen voor de publieke kosten tot een minimum kunnen worden beperkt.

Waterschap Rivierenland, Nationale Politie, Openbaar Ministerie en Raad voor de Rechtspraak

De waterveiligheid blijft gewaarborgd in de nieuwe situatie. Ook zijn er geen problemen op het gebied van de veiligheid of anders-

zins bij een grenswijziging. De betrokken organisaties kunnen tijdig voor de beoogde fusiedatum starten met het opstellen van een actie- en uitvoeringsplan om de benodigde organisatiewijziging voor te bereiden.

Vrijwillige samenwerkingsverbanden

De provinciegrens is niet bepalend c.q. belemmerend voor het vormgeven van de vrijwillige samenwerkingsverbanden, oftewel een ander verloop van de provinciegrens hoeft de samenwerking in het gebied A-V niet in de weg te staan. Bepalend daarvoor zijn het profiel, de visie, de ambitie en de (primaire) oriëntatie van de nieuwe gemeente. Vijfheerenlanden dient keuzes te maken als voor het opnieuw vormgeven van hun samenwerkingsrelaties. Binnen het sociale domein wordt gezocht naar vernieuwende vormen van samenwerken. Het streven is dat de huidige regio's Lekstroom en A-V (en eventueel omliggende gemeenten) komen tot een compacte en krachtige samenwerkingsvorm om de opgaven op het sociale domein/participatie te realiseren. De eerste stappen hiertoe zijn reeds verkend (zie ook paragraaf 4,2).

6.4.3 Provincie Zuid-Holland

Vijfheerenlanden blijft geografisch deel uitmaken van Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. De nieuwe gemeente zal door het 'grensontkennend samenwerken' zelf invulling geven aan de regionale samenwerking waarbij de inhoudelijke opgaven leidend zijn voor het vormgeven van de samenwerking en de keuze van de samenwerkingspartners. De overgang van de nieuwe gemeente naar Utrecht betekent dus niet dat de gemeenten uit alle Zuid-Hollandse samenwerkingsverbanden vertrekken. Het afbreken van een goed lopend netwerk in het A-V-gebied op het gebied van sociale en maatschappelijke zorg en arbeidsmarkt, wordt niet herkend. Wel (h)erkent de provincie Utrecht het belang van het voldoende en zorgvuldig uitwerken van een oplossing voor de ontvlechtingsvraagstukken.

Voor wat betreft de OV-concessie: de provincie Utrecht hecht belang aan een goede en passende OV-bediening voor de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. De reiziger staat voorop; deze mag geen nadelige gevolgen ondervinden van de herindeling. De visie op het openbaar vervoer in Vijfheerenlanden, zoals in het Beleidskader Openbaar vervoer DAV vastgelegd, vormt de basis voor het verdere overleg en de afspraken over de overdracht van de

verantwoordelijkheden voor het openbaar vervoer in de betrokken gemeenten. De provincie Utrecht zet zich in voor het inbouwen van voldoende flexibiliteit binnen de komende DAV-aanbesteding, waardoor met ingang van eind 2023 de nieuwe concessiegrenzen volledig aansluiten bij de gewijzigde provinciale en gemeentelijke grenzen.

6.4.4 Vervolgproces

Zoals boven gesteld is het voor alle betrokken partijen van belang om tijdig en zorgvuldig om te gaan met de gevolgen van de provinciegrenswijziging. Dit vraagt dan ook om een procesmatige aanpak. De provincie Utrecht wil hier haar verantwoordelijkheid nemen om een proces in gang te zetten in samenwerking met alle betrokken zodra dat opportuun is.

Dit betekent dat:

- De samenwerkingspartners van de veiligheidsregio's, gezondheidsdiensten en omgevingsdiensten en de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik worden te zijner tijd uitgenodigd om - met een bij voorkeur onafhankelijke procesbegeleider - in beeld te brengen wat nodig is voor een zorgvuldige ontvlechting, op basis van een bestuurlijke houding dat de publieke kosten zoveel als mogelijk worden gemitigeerd en met elkaar worden gedeeld. Zo verkrijgen ook de betrokken organisaties zelf duidelijkheid over de gevolgen en de noodzakelijke acties.
- Er moet zoveel mogelijk worden voorkomen dat een provinciegrenswijziging eventuele negatieve gevolgen heeft op het duurzame ontwikkelingsperspectief van de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden. In dit perspectief neemt de provincie Utrecht een brede verantwoordelijkheid voor het vraagstuk van de provinciegrenswijziging.
- De nieuwe gemeente neemt uiterlijk binnen een jaar na de datum van herindeling besluiten met toepassing van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) in verband met de gewijzigde gemeentelijke herindeling. Zij kan daarbij afwijken van de bepalingen van de gemeenschappelijke regeling over wijziging en opheffing van de regeling en het toe- en uittreden van de deelnemers (artikel 41, lid 4 en lid 5, van de Wgr). In de herindelingsregeling Vijfheerenlanden zal in verband met de wijziging van de provinciegrens, de bijlage 8 van de Wet op de veiligheidsregio's worden aangepast. Voor deze situatie is als gevolg van artikel 41,

lid 7, van de Wet arhi, niet mogelijk om af te wijken van de bepalingen van de gemeenschappelijke regeling over toe- en uittreding als gevolg van de herindeling. Wij achten dit een ongewenste situatie omdat dit negatieve gevolgen heeft op het duurzame toekomstperspectief van de nieuwe gemeente. De wetgever kan in de herindelingsregeling een voorziening treffen die ertoe strekt dat voor de betreffende gemeenschappelijke regelingen (zoals de veiligheidsregio's) van artikel 41, lid 7, van de Wet arhi kan worden afgeweken.

- Wij verzoeken de minister van BZK in de herindelingsregeling een voorziening te treffen waardoor de nieuwe gemeente in de gelegenheid wordt gesteld om als deelnemer aan de betreffende samenwerkingsverbanden haar belangen bij uittreding als gevolg van een herindeling optimaal te kunnen behartigen in het perspectief van artikel 41, lid 4 en lid 5.

6.4.5 Tot slot

Al het voorgaande in dit document leidt tot het volgende voorstel.

De provincie Utrecht stelt voor de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik samen te voegen tot de nieuwe gemeente Vijfheerenlanden, met als beoogde fusiedatum 1 januari 2019. Annex aan deze fusie en ten behoeve van het realiseren van het toekomstperspectief van de nieuwe gemeente stelt de provincie voor de provinciegrens zodanig te wijzigen dat de nieuwe gemeente onderdeel wordt van de provincie Utrecht.

7. Vervolgstappen

In dit hoofdstuk worden de vervolgstappen na dit herindelingsontwerp toegelicht.

7.1 Ter inzage legging en herindelingsadvies

Na de vaststelling op 29 november 2016 van dit herindelingsontwerp door het college van GS van de provincie Utrecht wordt het document toegezonden aan de raden van de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik, aan het college van GS en Provinciale Staten van Zuid-Holland, het bestuur van waterschap Rivierenland (conform artikel 20 van de Wet arhi) en aan de minister van BZK (conform artikel 8, tweede lid, van de Wet arhi). De raden van de drie betrokken gemeenten en PS van Zuid-Holland hebben tot uiterlijk drie maanden na ontvangst de tijd om hun zienswijze aan het college van Gedeputeerde Staten van Utrecht kenbaar te maken (artikel 8, derde lid en artikel 16 Wet arhi).

Ook wordt het herindelingsontwerp gezonden aan de colleges van B en W van deze gemeenten, zodat zij het herindelingsontwerp ter inzage kunnen leggen voor een periode van acht weken. In deze periode kan 'eenieder' (inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers en omliggende gemeenten) zijn of haar zienswijze op het herindelingsontwerp kenbaar maken aan het college van GS. Gedurende deze periode van ter inzagelegging wordt in elk van de drie gemeenten een informatiebijeenkomst voor inwoners belegd.

De provincie (het college van GS) stelt een herindelingsadvies op, na de ingediende zienswijzen te hebben beoordeeld en deze te hebben voorzien van een reactie. Het herindelingsadvies wordt door het college van GS aan PS ter vaststelling voorgelegd en vervolgens aan de minister van BZK gezonden. In tabel 6.1 worden de belangrijkste stappen uiteengezet.

Tabel 6.1 – Vervolgstappen tot aan herindelingsadvies

Wat	Wie	Wanneer
Herindelingsontwerp		
Vaststelling herindelingsontwerp	College van GS Utrecht	29 november 2016
Toezening herindelingsontwerp aan: - raden en colleges van B en W Leerdam, Vianen en Zederik - college van GS Zuid-Holland - Provinciale Staten van Zuid-Holland - bestuur waterschap Rivierenland - minister van BZK	College van GS Utrecht	1 december 2016
Financieel toezicht op de gemeenten Leerdam, Vianen en Zederik van toepassing	Colleges van GS Utrecht (Vianen) en Zuid-Holland (Leerdam en Zederik)	29 november 2016
Ter inzagelegging		
Ter inzagelegging van het herindelingsontwerp	Colleges van B en W Leerdam, Vianen en Zederik	1 december 2016
Zienswijzen door 'eenieder' op het herindelingsontwerp	Inwoners, maatschappelijke organisaties, ondernemers, buurgemeenten en het waterschap Rivierenland	26 januari 2017 (8 weken na moment van ter inzagelegging)
Zienswijzen raden op het herindelingsontwerp	Raden Leerdam, Vianen en Zederik PS van Zuid-Holland	T/m uiterlijk 2 maart 2017
Herindelingsadvies		
Reactie op zienswijzen en verwerking in voorstel tot herindelingsadvies	College van GS Utrecht	Maart/April 2017
Vaststelling herindelingsadvies	Provinciale Staten van Utrecht	April/Mei 2017
Toezening aan minister van BZK	College van GS Utrecht	April/Mei 2017

7.2 Vervolgproces

Na toezending van het herindelingsadvies aan de minister van BZK vindt de besluitvorming op het niveau van de Rijksoverheid plaats: de minister van BZK, de ministerraad en de Tweede Kamer en de Eerste Kamer. In tabel 6.2 worden de belangrijkste stappen uiteengezet.

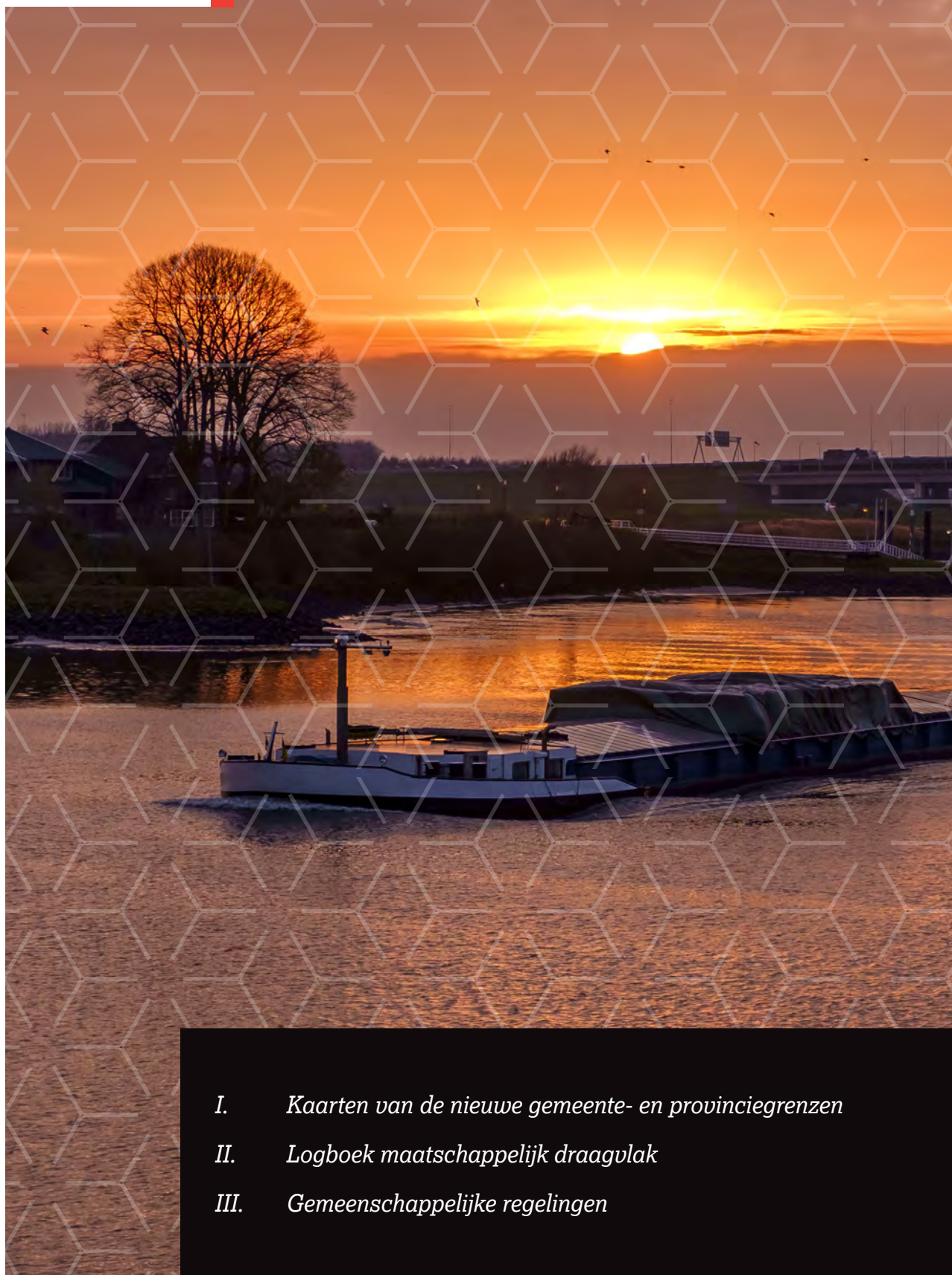
Tabel 6.2 – Vervolgstappen na herindelingsadvies

Wat	Wie
Wetgevingsproces	
Toetsing herindelingsadvies aan beleidskader en opstellen wetsvoorstel	Minister van BZK
Besluitvorming in ministerraad en adviesaanvraag bij Raad van State	Minister van BZK
Advies Raad van State	Raad van State
Behandeling van en stemming over wetsvoorstel	Tweede Kamer en Eerste Kamer
Publicatie in Staatsblad	Regering
Effectuering van de herindeling	
Vorbereidingen op vorming nieuwe gemeente	Colleges van B en W Leerdam, Vianen en Zederik
Herindelingsverkiezingen in november 2018	Raden Leerdam, Vianen en Zederik
Start nieuwe gemeente per 1 januari 2019	Gemeente Vijfheerenlanden

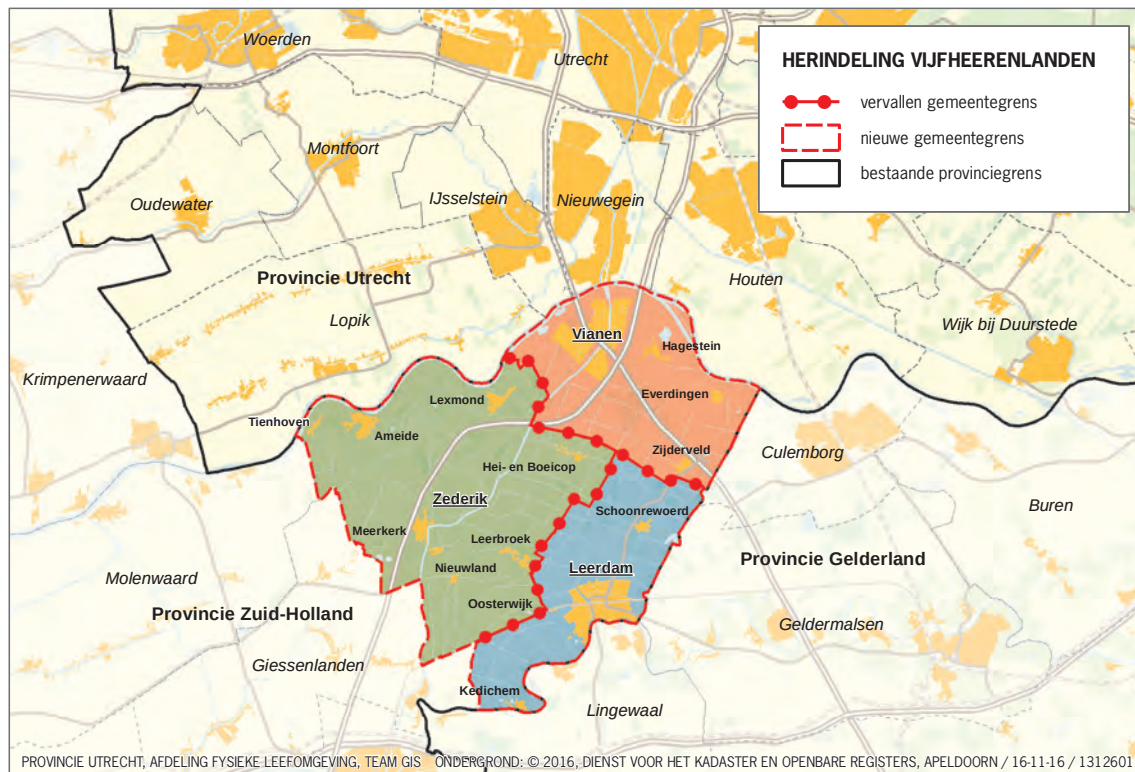
Bijlagen

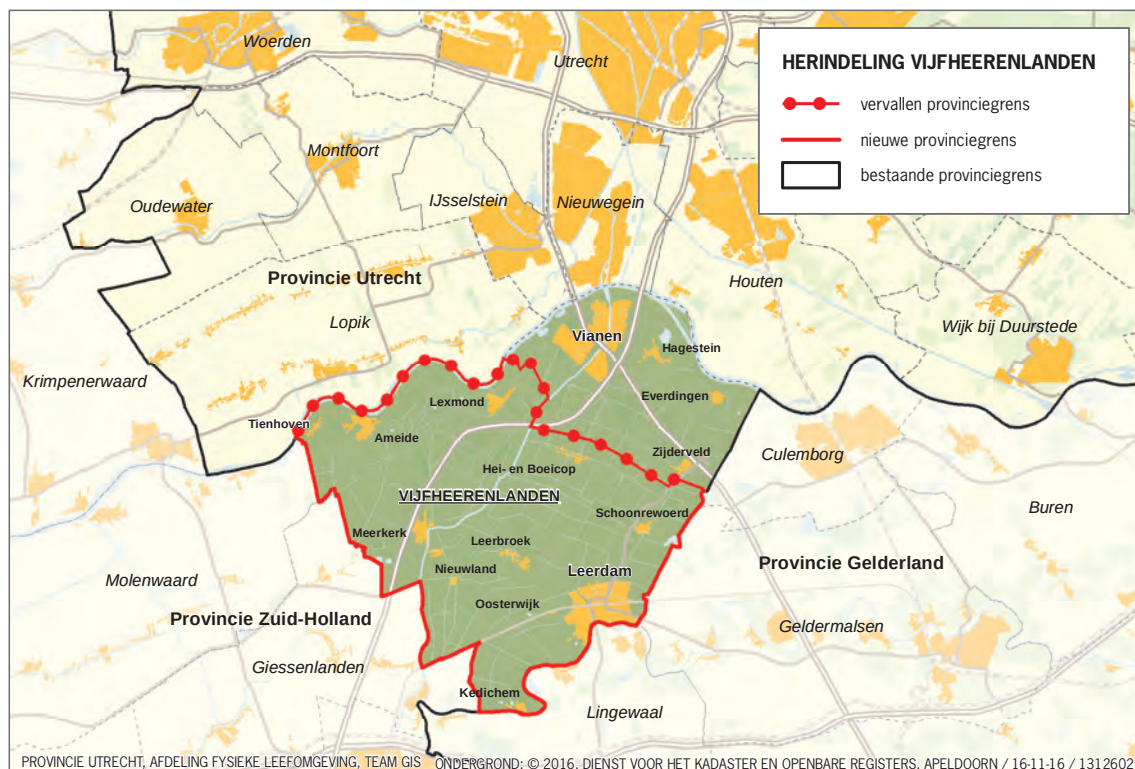
- I. Kaarten van de nieuwe gemeente- en provinciegrenzen*
- II. Logboek maatschappelijk draagvlak*
- III. Gemeenschappelijke regelingen*

I. Kaarten van de nieuwe gemeente- en provinciegrenzen

Kaart 1. Wijziging van gemeentegrenzen

Kaart 2. Wijziging van provinciegrenzen

II. Logboek maatschappelijk draagvlak

Deze bijlage geeft weer wat de gemeenten

Leerdam, Vianen en Zederik hebben

ondernomen om het maatschappelijk

draagvlak voor de gemeentelijke herindeling te

peilen, op te bouwen en/of te behouden.

Toelichting op de ondernomen activiteiten

De drie gemeenten hebben zich ingespannen om inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen te betrekken bij het proces van afweging over de bestuurlijke toekomst en het proces van herindeling. De steun van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners is voor de gemeenten van groot belang. In deze bijlage vindt u de logboeken waarin de activiteiten zijn opgenomen die puur gericht zijn op de inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Het overzicht van raadsvergaderingen, raadsbesluiten en initiatieven gericht op het informeren van buurgemeenten of bestuurlijke partners is buiten dit overzicht gelaten. Er volgt een toelichting per gemeente. Deze toelichting is gericht op het voortraject. Sinds het voornemen tot herindeling zijn alle activiteiten richting inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen gezamenlijk opgepakt.

Gemeente Leerdam

Het bestuur en de organisatie van Leerdam hebben in het voortraject ingezet op de informatieverstrekking aan de inwoners en de wens in contact te staan met de inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Er zijn discussieavonden georganiseerd en er heeft een peiling onder de inwoners plaatsgevonden. Inwoners van Leerdam hebben tijdens de gesprekken rondom de strategische verkenning aangegeven dat zij een herindeling een logische stap vinden voor de maatschappelijke vraagstukken zoals decentralisaties en omgevingswet. De gemeente Leerdam heeft vervolgens gekozen om inwoners en partners te blijven informeren door middel van persoonlijke gesprekken, brieven en artikelen in de media.

Gemeente Vianen

De gemeente Vianen heeft in 2014 en 2015 een intensief verkennend

traject doorlopen, gericht op de bestuurlijke toekomst. Onderdeel van dit traject waren diverse bijeenkomsten met inwoners. Er zijn onder meer een apart jongerengesprek en zes e-debatten georganiseerd. De bijeenkomsten waren gericht op het verstrekken van informatie, peilen van de betrokkenheid en te onderzoeken wat belangrijk is voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen. Een afsluitende bijeenkomst in het verkennende traject met inwoners was een hoorzitting waarin inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen gelegenheid kregen hun mening te uiten over de inmiddels voorgenomen fusie.

Uit peilingen en gesprekken blijkt dat de inwoners van de gemeente Vianen zeer betrokken zijn bij de bestuurlijke toekomst. Er is steun voor de gekozen route van herindeling met Zederik en Leerdam. De provinciekeuze houdt de inwoners ook bezig, waarbij zowel pro Zuid-Holland als pro Utrecht geluiden te horen zijn. In samenwerking met de gemeente Leerdam en Zederik is er een aparte bijeenkomst georganiseerd voor de ondernemersverenigingen. De besturen van betrokken verenigingen hebben daarbij aangegeven zich te kunnen vinden in vorming van de gemeente Vijfheerenlanden en hebben aangegeven dat de positionering van Vijfheerenlanden in de provincie Utrecht een kansrijke optie is.

Gemeente Zederik

‘Vijfheerenlanden’ is al bijna drie jaar een vast onderdeel van de communicatie naar de inwoners van Zederik. De communicatie-strategie van Zederik is ‘Digitaal, tenzij’. Met diverse oproepen via sociale media zijn de inwoners actief opgezocht. Daarnaast zijn er uitgebreide publicaties met volledige rapportages (waaronder Onderzoek Schutte, Haalbaarheidsonderzoek) geplaatst in de lokale krant.

De burgemeester heeft intensief ingezet via post, columns in de lokale krant, presentaties tijdens bijeenkomsten en informatieavonden. Een citaat:

“Ik stuur u een persoonlijke brief en dat is niet zonder reden. De gemeente Zederik staat voor forse uitdagingen.... Laat van u horen! We willen graag hierover met u van gedachten wisselen. Dat kan door één van de bijeenkomsten te bezoeken en de online enquête in te vullen. Bekijk ook mijn videoboodschap op www.zederik.nl/sheerenlanden.”

Zederik heeft meerdere informatiebijeenkomsten georganiseerd, verspreid over de diverse dorpen en gericht op diverse doelgroepen. Deze zijn zeer goed zijn bezocht. Inwoners schroomden niet de discussie aan te gaan op basis van vragen als: “Wat vindt u van het voornemen om samen te gaan?” “Wat wilt u de raadsleden en het college meegeven als tip, idee of zorg?” Uit deze bijeenkomsten blijkt dat voor betrokken inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen een fusie tussen de drie gemeenten als heel natuurlijk wordt gezien. Onderwerpen als provinciekeus, belastingen, Wmo-uitvoering werden vaak besproken, op een constructieve manier.

De gemeente heeft inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners ook betrokken via e-debatten. Er zijn 615 enquêtes ingevuld en 165 belangstellenden hebben de bijeenkomsten bezocht.

Overzicht van de ondernomen activiteiten

Sinds het voornemen tot herindelen is geuit zijn de gemeenten zich blijven inspannen om de inwoners, maatschappelijke partners en ondernemers te informeren en te betrekken. Informeren gaat primair via de sites van de afzonderlijke gemeenten en de lokale media (gemeentepagina in de huis-aan-huisbladen). Mochten inwoners zich willen verdiepen kan dat via de projectsite www.vijfheerenlanden.nl. Het betrekken van inwoners gebeurt op dit thema's die voor hen relevant zijn. Boodschappen zijn in principe gelijklopend, hier en daar wordt een nuance aangebracht op lokaal niveau. Een aparte peiling naar de wensen en verwachtingen omtrent dienstverlening is hier een voorbeeld van. 1518 inwoners hebben deze enquête ingevuld. De drie besturen hebben het initiatief genomen om tot een gesprek te komen met de inwoners door in alle dorpen en steden aanwezig te zijn en inwoners te vragen naar de herindeling en wat zij hierbij belangrijk vinden. Dit was ook een mooie gelegenheid voor de besturen om kennis te maken met elkaars inwoners. Ondernemers zijn apart bevraagd op het ondernemersevent. Maatschappelijke organisaties zijn uitgenodigd om met een vertegenwoordiging van de nieuwe gemeente in gesprek te gaan.

Hiernavolgend treft u het overzicht van ondernomen activiteiten. De activiteiten die in gezamenlijkheid zijn ondernomen zijn opgenomen bij de gemeente waarin de organisatie heeft plaatsgevonden.

Gemeente Leerdam

Wanneer	Wat
2014	
13 februari	Presentatie resultaten commissie Schutte 'Waard om te besturen' aan ruim 100 raadsleden, gemeentelijke bestuurders en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.
15 mei t/m 10 juli	Via gemeentelijke communicatiemiddelen, posters en flyers worden bewoners, ondernemers en maatschappelijk middenveld uitgenodigd om aanwezig te zijn bij de discussie bijeenkomsten 'strategische verkenning'. Er zijn 5.000 flyers verspreid, huis aan huis en op locaties waar veel bezoekers komen.
16, 19, 24 en 25 juni, 2, 3 en 10 juli	Discussie bijeenkomsten 'strategische verkenning'. Opzet van de avond was om een algemene inleiding te geven op het proces van Schutte tot een mogelijke herindeling. Na deze inleiding vond een peiling plaats. De avond werd afgesloten met de resultaten van de peiling 62 mensen namen deel aan de bijeenkomsten.
Juli en augustus	Bewoners werden gevraagd digitaal of op papier een aantal (gesloten) vragen te beantwoorden over de bestuurlijke toekomst van Leerdam. 147 mensen vulden de vragenlijst in.
2015	
31 maart	Internet-, intranet- en extranet bericht: Burgemeesters, wethouders, secretarissen en griffiers ontmoeten GS Utrecht op 17 maart. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
8 april	Uitgaande gezamenlijke brief over bestuurlijke toekomst van de gemeenten in de Vijfheerenlanden gericht aan 21 samenwerkingsverbanden.
9 april	Internet-, intranet- en extranet bericht: Burgemeesters, wethouders, secretaressen en griffiers ontmoeten GS Zuid-Holland. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
9 juli	Internet bericht: raden buigen zich over het haalbaarheidsonderzoek Vijfheerenlanden. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
3 oktober	Internetbericht: delegatie uit Vianen, Leerdam en Zederik bezocht op 22 september het provinciehuis Zuid-Holland. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
21 en 26 oktober	Bewonersbijeenkomsten in Vianen, Leerdam en Zederik voor alle inwoners. Bijeenkomsten hebben gelijke opzet en alle bewoners zijn bij de drie bijeenkomsten welkom. In Leerdam waren ongeveer 40 geïnteresseerden aanwezig.
3 november	Bedrijvenavond in Zederik voor de ondernemers uit de drie gemeenten: aansluiting bij Utrecht is een kansrijke optie. Met het doel om de (bestuurlijke) partners betrokken te houden en te informeren. Dit bericht was te lezen voor de ondernemers via Vereniging van bedrijven uit de regio. Er waren ongeveer 60 personen aanwezig.
30 november	Internetbericht: Provincies starten procedure herindeling. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
2016	
12 februari	Internetbericht over de start van de Stuurgroep. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
29 juni	Lancering website over fusieproces Vijfheerenlanden (www.vijfheerenlanden.nl). De lancering is kenbaar gemaakt in de plaatselijke pers voor de inwoners.
5 juli	Persconferentie over IPC uitkomsten. Via krant, internet en social media zijn inwoners van dit nieuws op de hoogte gebracht. Medewerkers ontvingen het nieuws voorafgaand aan de persconferentie in een toespraak van de stuurgroepvoorzitter.
6 oktober	Vijfheerenlanden tour. Met een koffiekar zijn bestuurders en ambtenaren in gesprek gegaan met inwoners om ze betrokken te houden bij de bestuurlijke ontwikkelingen. Ze trokken met de kar naar alle kernen van de gemeente. Informatie over deze tour is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. In de kleinere kernen was de aanloop niet groot en is met enkele bewoners gesproken. In Leerdam zijn er met zo'n 20 bewoners gesprekken aangegaan.
19 oktober	Ondernemersevenement. Informatie over dit evenement is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. Ondernemers uit de drie gemeenten waren hiervoor uitgenodigd. Tachtig ondernemers zijn naar dit evenement toe gekomen.
9 november	Bestuurlijke conferentie over het geven van invulling aan het grens ontkennend samenwerken. Hier zijn ook maatschappelijke partners voor uitgenodigd.
November/december	Uitnodiging aan maatschappelijk middenveld en verenigingen om in gesprek te gaan over Vijfheerenlanden. Verenigingen, stichtingen en partners hebben de keuze om iemand van de gemeente in hun eigen vergadering uit te nodigen of om naar een informatieavond te komen (of beiden).

Gemeente Vianen

Wanneer	Wat
2014	
13 februari	Presentatie resultaten commissie Schutte 'Waard om te besturen' aan raadsleden, gemeentelijke bestuurders en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.
20, 21, 26 mei, 2 en 4 juni	Bijeenkomsten met de bevolking in elke kern over de bestuurlijke toekomst, inclusief jongerendebat en maatschappelijk middenveld. Het doel van deze bijeenkomsten is om de bestuurders, maatschappelijke instellingen en inwoners van Vianen betrokken te houden bij de bestuurlijke toekomst van Vianen.
Zomer	Onder alle inwoners van Vianen een digitale strategische verkenning gedaan. Er zijn honderden enquêtes ingevuld en naar de gemeente gestuurd.
2015	
20 januari	Informatiebijeenkomst in het stadhuis. Door een raadsdebat te voeren zijn de bewoners betrokken bij de bestuurlijke discussie. Tijdens deze informatiebijeenkomst zijn aanwezig: raad, college, management, pers en ongeveer 100 personen op de publieke tribune.
31 maart	Internet-, intranet- en extranet bericht: Burgemeesters, wethouders, secretarissen en griffiers ontmoeten GS Utrecht op 17 maart. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
9 juli	Internet bericht: raden buigen zich over contouren haalbaarheidsonderzoek Vijfheerenlanden. Op maandagavond hebben de gemeenteraden van Zederik, Vianen en Leerdam kennis kunnen nemen van de feiten die opgehaald zijn ten behoeve van het haalbaarheidsonderzoek Vijfheerenlanden. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
3 oktober	Internetbericht: delegatie uit Vianen, Leerdam en Zederik bezocht op 22 september het provinciehuis Zuid-Holland. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
22 oktober	Bewonersavond in de vorm van een hoorzitting. De meeste opmerkingen hadden betrekking op de provinciekeuze (er zijn zowel pro Zuid-Holland als pro Utrecht geluiden te horen). 40 betrokkenen (raad, college, management, publiek) en pers voeren met elkaar het gesprek over de resultaten van het haalbaarheidsonderzoek.
3 november	Bedrijvenavond in Zederik voor de ondernemers uit de drie gemeenten: aansluiting bij Utrecht is een kansrijke optie. Met het doel om de (bestuurlijke) partners betrokken te houden en te informeren. Dit bericht was te lezen voor de ondernemers via Vereniging van bedrijven uit de regio.
30 november	Internetbericht: Provincies starten procedure herindeling. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
2016	
12 februari	Internetbericht over de start van de Stuurgroep. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
29 juni	Lancering website over fusieproces Vijfheerenlanden (www.vijfheerenlanden.nl). De lancering is kenbaar gemaakt in de plaatselijke pers voor de inwoners.
5 juli	Persconferentie over IPC uitkomsten. Via krant, internet en social media zijn inwoners van dit nieuws op de hoogte gebracht. Medewerkers ontvingen het nieuws voorafgaand aan de persconferentie in een toespraak van de stuurgroepvoorzitter.
Zomer	Vijfheerenlanden enquête met betrekking tot dienstverlening en participatie via digipanel, inwonerspanel en websites. Om inwoners zo goed mogelijk te betrekken hebben medewerkers van de drie gemeenten de verschillende kernen, wijken en markten bezocht. Uiteindelijk hebben 1518 inwoners de enquête ingevuld.
12 oktober	Vijfheerenlanden tour. Met een koffiekar zijn bestuurders en ambtenaren in gesprek gegaan met inwoners om ze betrokken te houden bij de bestuurlijke ontwikkelingen. Ze trokken met de kar naar alle kernen van de gemeente. Info over deze tour is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. In de kleinere kernen was de aanloop niet groot en is met enkele bewoners gesproken. Op de Paardenmarkt in Vianen werd de koffiekar goed gevonden en hebben bestuurders discussies gevoerd met zo'n 50 à 60 bewoners.
19 oktober	Ondernemersevenement. Informatie over dit evenement is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. Ondernemers uit de drie gemeenten waren hiervoor uitgenodigd. Tachtig ondernemers zijn naar dit evenement toe gekomen.
9 november	Bestuurlijke conferentie over het geven van invulling aan het grens ontkennend samenwerken. Hier zijn ook maatschappelijke partners voor uitgenodigd.
November/december	Uitnodiging aan maatschappelijk middenveld en verenigingen om in gesprek te gaan over Vijfheerenlanden. Verenigingen, stichtingen en partners hebben de keuze om iemand van de gemeente in hun eigen vergadering uit te nodigen of om naar een informatieavond te komen (of beiden).

Gemeente Zederik

Wanneer	Wat
2014	
13 februari	Presentatie resultaten commissie Schutte 'Waard om te besturen' aan ruim 100 raadsleden, gemeentelijke bestuurders en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties.
14 februari	Internetbericht eindadvies commissie Schutte. Het rapport is volledig gepubliceerd op de site www.alblasserwaardvijfheerenlanden.nl . Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
23 april	Internetbericht met de column van burgemeester van Ee (week 17) waarin hij de gemeente uitnodigt om mee te denken over de toekomst van Zederik en de samenwerking binnen Vijfheerenlanden. Daarbij attendeert hij op de enquête die online staat op de site van de gemeente. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
21 mei	Internetbericht met de column van burgemeester van Ee (week 21) waarin hij aangeeft dat het adviesrapport van de commissie Schutte 'Waard om te besturen' te lezen is op de site van de gemeente. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
31 mei	Internetbericht relevante documenten traject vanaf Raadsvoorstel onderzoek strategische verkenning bestuurlijke toekomst Zederik. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
31 mei	Internetbericht achtergrondinformatie. Over samenwerken in de regio. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
1 juni – 1 juli	Enquête onder bevolking.
2 juni	Persoonlijke brief/uitnodiging van de burgemeester aan alle inwoners van Zederik om de online enquête in te vullen en/of naar de e-debatten te komen. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
12 juni	e-Debat bestuurlijke toekomst inwoners Ameide/Tienhoven.
17 juni	Internetbericht levendige discussies over toekomst Zederik in Ameide als terugblik op het gehouden e-debat in Ameide/Tienhoven. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente. 19 juni
19 juni	e-Debat bestuurlijke toekomst met maatschappelijke organisaties uit gemeente Zederik.
24 juni	e-Debat bestuurlijke toekomst ondernemers gemeente Zederik.
25 juni	e-Debat bestuurlijke toekomst inwoners Lexmond en Hei- en Boeicop.
25 juni	Internetbericht met de column van burgemeester van Ee (week 26) met de stand van zaken van de e-debatten. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
1 juli	e-Debat bestuurlijke toekomst inwoners Meerkerk.
2 juli	Internetbericht met een oproep om mee te denken/praten over Samenwerken of Samengaan! Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
3 juli	e-Debat bestuurlijke toekomst Nieuwland en Leerbroek.
3 juli	Uitnodiging voor de 14 grootste ondernemers met de gemeenteraad over de bestuurlijke samenwerking van de gemeente Zederik.
11 juli	Internetbericht met de publicatie van alle resultaten van de e-debatten. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
16 juli	Internetbericht met daarin een terugblik van de e-debatten in Zederik. Bij al deze debatten was de centrale vraag: moeten we gaan samenwerken of samengaan met andere gemeente in Vijfheerenlanden. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
11 september	Internetbericht: publicatie rapport Berenschot: rapport strategische verkenning bestuurlijke toekomst gemeente Zederik. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
1 oktober	Internetbericht over de uitreiking van een iPad mini. Onder de 500 geënquêteerden is een deelnemer uitgeloot. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
1 oktober	Internetbericht met de column van burgemeester van Ee (week 40) waarin hij meldt dat de gemeenteraad (na de gehouden enquête) besloten heeft om een onderzoek in te stellen naar de haalbaarheid van een fusie met Vianen en Leerdam. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
7 oktober	Internetbericht dat de raad van gemeente Leerdam op 2 oktober met grote meerderheid heeft besloten om voor de optie 'herindeling met de gemeenten in de Vijfheerenlanden' te kiezen. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.

Wanneer	Wat
2015	
21 januari	Internetbericht: Commissaris Jaap Smit, met 5 gedeputeerden, op bezoek bij Leerdam en Meerkerk. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
28 januari	Internetbericht over het onderzoek van de drie gemeenten door Berenschot. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
17 februari	Internet- en Intranetbericht over de aftrap start onderzoek door de colleges na een gezamenlijke vergadering van 12 februari. Dit bericht was te lezen voor personeel, college, gemeenteraad gemeente Zederik, alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
24 februari	Internetbericht met het verslag van de workshop raadsleden van 23 februari t.b.v. haalbaarheidsonderzoek. Dit bericht was te lezen voor alle geïnteresseerden, inwoners, bedrijven en organisaties van de gemeente.
31 maart	Internet-, intranet- en extranet bericht: Burgemeesters, wethouders, secretarissen en griffiers ontmoeten GS Utrecht op 17 maart. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
9 april	Internet-, intranet- en extranet bericht: Burgemeesters, wethouders, secretaressen en griffiers ontmoeten GS Zuid-Holland. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
9 juli	Internet: Bij de raadsleden van de 3 gemeenten is getoetst of de opgehaalde feiten aansluiten bij hun verwachtingen of zij nog verdere of verdiepte informatie nodig hebben. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
24 september	Persbericht dat het rapport haalbaarheidsstudie door Code Samen gereed is gekomen. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
24 september	Internetbericht met de publicatie van de haalbaarheidsstudie door Code Samen. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
3 oktober	Internetbericht met het verslag van het bezoek van een delegatie van Vianen, Leerdam en Zederik aan het Provinciehuis van Utrecht op uitnodiging van Provinciale Staten op 22 september. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
8 oktober	Internetbericht met de aankondiging voor de inwonersbijeenkomsten/informatieavonden van Zederik (21 okt), Leerdam (26 okt) en Vianen (21 oktober). Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
15 oktober	Internetbericht met de aankondiging voor de inwonersbijeenkomsten/informatieavonden van Zederik (21 okt), Leerdam (26 okt) en Vianen (21 okt). Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
21 oktober	Bewonersavond ter voorbereiding op de raadsvergadering van 10 november met als onderwerp: wat wilt u als bewoners de raadsleden meegeven. Voor de inwoners van Zederik. Daar waren ongeveer 100 belangstellenden.
3 november	Bedrijvenavond in Zederik voor de ondernemers uit de drie gemeenten met als onderwerp: aansluiting bij Utrecht is een kansrijke optie. Doel: de (bestuurlijke) partners betrokken te houden en te informeren. Dit bericht was te lezen voor de ondernemers via Vereniging van bedrijven uit de regio.
5 november	Internetbericht met de aankondiging van de vergadering gemeenteraad Zederik op 10 november over het voorstel tot herindeling Vijfheerenlanden. Gemeenteraden van Leerdam en Vianen vergaderen op hetzelfde moment met hetzelfde onderwerp. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
10 november	Internetbericht met de melding dat de gemeenteraden van Leerdam, Vianen en Zederik op 10 november akkoord zijn gegaan met de herindeling van Vijfheerenlanden. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
30 november	Internetbericht over de start procedure herindeling van de provincies, met als doel bewoners betrokken te houden bij de bestuurlijke ontwikkelingen. Dit bericht was te lezen voor alle inwoners, bedrijven, geïnteresseerden en organisaties van de gemeente.
2016	
29 juni	Lancering website over fusieproces Vijfheerenlanden (www.vijfheerenlanden.nl). De lancering is kenbaar gemaakt in de plaatselijke pers voor de inwoners.
5 juli	Persconferentie over IPC uitkomsten, met als doel de bewoners te informeren over de stand van het fusieproces. Via krant, internet en social media zijn inwoners van dit nieuws op de hoogte gebracht. Medewerkers ontvingen het nieuws voorafgaand aan de persconferentie in een toespraak van de stuurgroepvoorzitter.

Wanneer	Wat
Zomer	Vijfheerenlanden enquête met betrekking tot dienstverlening en participatie via digipanel, inwonerspanel en websites. Om inwoners zo goed mogelijk te betrekken hebben medewerkers van de drie gemeenten de verschillende kernen, wijken en markten bezocht. Uiteindelijk hebben 1518 inwoners de enquête ingevuld.
13 oktober	Vijfheerenlanden tour. Met een koffiekar zijn bestuurders en ambtenaren in gesprek gegaan met inwoners om ze betrokken te houden bij de bestuurlijke ontwikkelingen. Ze trokken met de kar naar alle kernen van de gemeente. Informatie over deze tour is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. In de kleinere kernen was de aanloop niet groot en is met enkele bewoners gesproken. Op de paardenmarkt in Ameide was de aanloop groter en zijn er met zo'n veertig bewoners gesprekken aangegaan.
19 oktober	Ondernemersevenement. Informatie over dit evenement is voor- en achteraf in krant, op internet en op social media gepubliceerd. Ondernemers uit de drie gemeenten waren hiervoor uitgenodigd. Tachtig ondernemers zijn naar dit evenement toe gekomen.
9 november	Bestuurlijke conferentie over het geven van invulling aan het grens ontkennd samenwerken. Hier zijn ook maatschappelijke partners voor uitgenodigd.
November/december	Uitnodiging aan maatschappelijk middenveld en verenigingen om in gesprek te gaan over Vijfheerenlanden. Verenigingen, stichtingen en partners hebben de keuze om iemand van de gemeente in hun eigen vergadering uit te nodigen of om naar een informatieavond te komen (of beiden).

III. Gemeenschappelijke regelingen

Gemeente Leerdam

- Alblasserwaard–Vijfheerenlanden
- AVRES
- Bureau Openbare Verlichting Lek–Merwede (OVL)
- Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid
- Gevudo
- Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid
- Recreatieschap Lingewaal
- Regionale Sociale Dienst Alblasserwaard-Oost / Vijfheerenlanden (RSD)
- Reinigingsdienst Waardlanden
- Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid

Gemeente Vianen

- Veiligheidsregio Utrecht (VRU)
- EBU / U10
- Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst regio Utrecht (GGDrU)
- PAUW Bedrijven
- Afval Verwijdering Utrecht (AVU)
- Omgevingsdienst regio Utrecht (ODrU)
- Bureau Openbare Verlichting (OVL)
- RSD Werk en Inkomen Lekstroom (WIL)
- Regionaal Historisch Centrum Zuidoost Utrecht (RHCZOU)

Gemeente Zederik

- Alblasserwaard–Vijfheerenlanden
- AVRES
- Bureau Openbare Verlichting Lek–Merwede (OVL)
- Dienst Gezondheid en Jeugd Zuid-Holland Zuid
- Gevudo
- Omgevingsdienst Zuid Holland Zuid
- Regionale Sociale Dienst Alblasserwaard-Oost / Vijfheerenlanden (RSD)
- Reinigingsdienst Waardlanden
- Samenwerkingsverband Vastgoedinformatie Heffing en Waardebepaling
- Veiligheidsregio Zuid Holland Zuid

